Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 19 август, 1976 шу. • № 101 (5612). • Мах 2 кеп.

Хургболча хьувкъама лаьрхІа

ТІадоагІаргдолча шера чуэцаргболча хьувкъама лард йоллаш ба хІанз республика колхозийн совхозийн механизатораш. Зяба, гурахьа юв культураш дІаера лаьтта оахаш ба уж.

Укх шера гурахьа ялатан доакъаран лаьрхІа 200 эзар совгІа гектара тІа тайп-тайпара культураш дІае езаш ба республика кхаш леладераш. Цу лаьттах хІанзле 70 эзар гектар аьхад.

Гурахьа юв культураш дІае лаьтта кийчдара балхаш къаьстта дика чакхдоах Надтеречни, Шелковски районашка. ПланагІа аха дезаш хинначох эханел совгІа дола лаьтта аьха баьннаб цу районий механизатораш. Цунца цхьана Ачхой-Мартановски район — 29 процент, Ножай-Юртовски — 19 процент, Сунженски — 23 процент, Урус-Мартановски — 22 процент, Шалински 20 — процент мара кхоачашъяьяц гурахьа юв культураш дІаера хьакъоастадаь лаьтта ахара план.

Сентябрь бутт юкъеекхоачача хана гурахьа юв культураш дІае йолаергья. Из дага а кхоабаш, хІанзчул тІехьагІа кхы а сихде деза лаьтта ахара балхаш.

Зяба лаьтта ахара балхаш къаьстта дика вІашгІехьдаьха чакхдоах Ачхой - Мартановски, Малгобекски, Сунженски, Шалински районашка. Цунца цхьана Надтеречни, Веденски, Назрановски, Советски районашка зяба лаьтта ахара балхаш во чакхдоах.

Вай республика колхозашкеи совхозашкеи кхоачамболлаш дукха я ший ханнахьа лаьтта аьха доккхара эша техника. Цунах дикагІа пайда эца беза республика механизатораша.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

1976 шерара ка болча ялата культураш чуэцаран кийчьяран лелаяьча социалистически яхьа итогашка хьежаб, КПСС обкома бюрос, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо соцам баьб:

1976 шерара ка бола ялат чуэцаран кийчдаран лелаьча социалистически яхье коттбаьннараш а лаьрхІа КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамотен хьалхара моттиг яьккхачарна 2 эзар сом, шоллагІа моттиг — 1,5 эзар сом, кхолагІа моттиг — 1 эзар сом ахчан премеши яла

РАЙОНАШТА:
УРУС-МАРТАНОВСКИ,

хІара гектара тІара 27,8 центнер ка бола ялат чуэцилга, планагІа лаьрхІачул 34 процент дукхагІа ялат доакххилга, уж культураш йохкара план 169 процент кхоачашъелга, мел эша фу чутосснлга, цунах 44 процент дар цхьоалагІча классагІа а долаш дІадера стандартага кхоачаделга Іалашдарах. Цунна еннай хьалхара моттиг;

ГУДЕРМЕССКИ,

хІара гектара тІара 24,2 центнер йоаккхаш ка болча ялата культураш чуэцилга, планагІа лаьрхІачул 35 процент дукхагІа ялат доакххилга, уж культураш йохкара план 147 процент кхоачашъелга, кхоачам хиллал фуна лаьрхІа ялат чутоссилга, цунах 75 процент дар цхьоалагІча классагІа а долаш дІадера стандартага кхоачаделга Іалашдарах. Цунна еннай шоллагІа моттиг.

ШЕЛКОВСКИ,

хІара гектара тІара 24,3 центнер а йоаккхаш ка болча ялата культураш чуэцилга Іалашдаьча, планагІа лаьрхІачул 24 процент дукхагІа ялат доакххилга, уж культураш йохкара план 125 процент кхоачашъелга, мел эш фуна лаьрхІа ялат чутоссилга, цунах 46 процент дар цхьоалагІча классагІа а долаш дІадера стандартага кхоачаделга Іалашдарах. Района хьожаьй кхоалагІа моттиг.

Белгалдаьккхад ялат чуэцачен паччахьалкхенга из дохкачен **Шалински, Наурски, Сунженски, Малгобекски районаша** дика болх баь хилар.

КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамотен 1 эзар сом ахчан премин еннай:

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза, ка болча ялата 3110 гектар чуэцарах. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара чуийцай 30,1 центнер, план 25 центнер йолча, паччахьалкхенга ялат дохкара план 143 процент кхоачашъяьй, кхоачам хиллал фу Іалашдаьд.

КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота еннай:

Урус-Мартановски района Мичурина цІерагІча совхоза, лоаццача хана ка бола ялат чуийца даккхарах, хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 35,4 центнер ялат даккхарах, план 24,4 йолча, паччахьалкхенга ялат дохкара план 200 процент кхоачашъярах, кхоачам хиллал фу Іалашдарах;

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза, ка бола ялат чуийца даккхарах, юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 29,4 центнер яккхарах, план 25,7 центнер йолча, паччахьалкхенга ялат дохкара план 200 процент кхоачаш а еш тоам хиллал фу Іалашдарах;

Малгобекски района «Ингушский» совхоза, 3182 гектар ка бола ялат чу а ийца, юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 27 центнер яккхарах, план 17 центнер йолча, паччахьалкхенга ялат дохкара план 167 процент кхоачашъярах, бизза кхоачам хиллал фу Іалашдарах;

Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза, 501 гектар ка бола ялат чу а ийца, юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 31,2 цетнер яккхарах, паччахьалкхенга ялат дохкара план 295 процент кхоачашъярах, бизза кхоачам хиллал фу Іалашдарах.

Ка бола ялат чуэцача дика болх баь хиларах белгалъяьккхай **Сунженски района XIX партсъезда цІерагІа колхоз, Шелковской района «Коммннтерн» яхеи, «Путь к коммунизму» яхеи колхозаш, Наурски района «Красное знамя» яха колхоз, Шалински района «Автуринский» яха совхоз.**

КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш аргІагІа йоацаш «Жигули» яха автомобилаш эца бокъо еннай цхьоалагІеи, шоллагІеи, кхоалагІеи моттигаш яьхараштa, йиълагІа — иттлагІа моттигаш яьхарашта — «Москвич» яха автомобилаш, цхьайттлагІа — ткъаьиттлагІа моттигаш яьхараша — коляска йоалла еза мотоциклаш.

ХЬАЛХАЛАТТА КОМБАЙНЕРАШ

1. **Умаров** Нуради Хадисович — Малгобекски района «Ингушский» совхозера. 380 гектара тІара ка бола ялат чуийцад 1025 тонн яьккхай;
2. **Дорофеев** Михаил Васильевич — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 362 гектара тІара ялат чуийцад. 1000 тонн яьккхай;
3. **Жежелев** Виктор Александрович — Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхозера. 360 гектара тІара ялат чуийцад. 987 тонн яьккхай;
4. **Хамидов** Иса Хасанович — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозера. 410 гектар ялат чуийцад, 940 тонн яьккхай;
5. **Якушко** Николай — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 332 гектара тІара ялат чуийцад, 935 тонн яьккхай;
6. **Кондрашев** Василий Иванович — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 300 гектара тІара ялат чуийцад, 901 тонн яьккхай;
7. **Фомин** Алексей Егорович — Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхозера. 350 гектара тІара ялат чуийцад, 899 тонн яьккхай;
8. **Сладков** Василий — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 273 гектара тІара ялат чуийцад, 893 тонн яьккхай;
9. **Черкасов** Александр Николаевич — Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхозера. 318 гектар чуийцай, 842 тонн ялат даьккхад;
10. **Абдурзаков** Мума — Грозненски района Ленина цІерагІча колхозера, 398 гектар чуийцай, 824 тонн ялат даьккхад;
11. **Дадаев** Хьасан — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозера. 361 гектар чуийцай, 810 тонн ялат даьккхад;
12. **Дрозденко** Владимир Федорович — Грозненски района Ленина цІерагІча колхозера. 422 гектар чуийцай, 808 тонн ялат даьккхад;
13. **Слюсарев** Аелксандр Федорович — Шелковской района «Коммннтерн» яхача колхозера. 283 гектар чуийцай, 808 тонн ялат даьккхад;
14. **Гандалоев** Султан — Малгобекски района «Ингушский» совхозера, 194 гектар чуийцай, 794 тонн ялат даьккхад;
15. **Кусмачев** Павел — Сунженски района XX партсъезда цІерагІча колхозера. 284 гектар чуийцай, 790 тонн ялат даьккхад;
16. **Абдурашидов** Ваха — Гудермесски района «Кошкельдинский» совхозера. 270 гектар чуийцай, 780 тонн ялат даьккхад;
17. **Попов** Михаил Петрович — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 263 гектар чуийцай, 800 тонн ялат даьккхад;
18. **Колганов** Григорий Дмитриевич — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 249 гектар чуийцай, 752 тонн ялат даьккхад;
19. **Бахтиев** Адам — Надтеречни района «Гвардейский» яхача совхозера, 395 гектар чуийцай, 746 тонн ялат даьккхад;
20. **Мариньгчев** Николай Сергеевич — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 245 гектар чуийцай, 740 тонн ялат даьккхад;
21. **Терновой** Геннадий Яковлевич — Сунженски района «Победа» яхача колхозера. 285 гектар чуийцай, 725 тонн ялат даьккхад;
22. **Супрунов** Иван Семенович — Наурски района «Красное Знамя» яхача колхозера, 315 гектар чуийцай, 722 тонн ялат даьккхад;
23. **Кривошлыков** Дмитрий Иванович — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 296 гектар чуийцай, 715 тонн ялат даьккхад;
24. **Дабаданов** Кур-Махьмад — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозера. 265 гектар чуийцай, 715 тонн ялат даьккхад;
25. **Василенко** Николай Васильевич — Грозненски района Ленина цІерагІча колхозера. 398 гектар чуийцай, 708 тонн ялат даьккхад;
26. **Федин** Виктор Максимович — Шелковской района «Коммннтерн» яхача колхозера. 320 гектар чуийцай, 708 тонн ялат даьккхад;
27. **Висаитов** Берс — Грозненски района «Ермоловский» яхача совхозера, 349 гектар чуийцай, 703 тонн ялат даьккхад;
28. **Товмерзоев** Лукъман — Грозненски района «Ермоловский» совхозера. 340 гектар чуийцай, 694 тонн ялат даьккхад;
29. **Ковалев** Тимофей Дмитриевич — Шелковской района Ленина цІерагІча колхозера. 251 гектар чуийцай, 687 тонн ялат даьккхад;
30. **Джабраилов** Саид — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозера. 265 гектар чуийцай, 685 тонн ялат даьккхад;
31. **Дукаев** Мовлад — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозера 262 гектар чуийцай, 677 тонн ялат даьккхад;
32. **Страх** Петр Кондратьевич — Наурски района «Красное знамя» яхача колхозера. 276 гектар чуийцай, 674 тонн ялат даьккхад;
33. **Нутаев** Лечи Селимович — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозера. 261 гектар чуийцай, 658 тонн ялат даьккхад;
34. **Юшаев** Мовлет — Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозера. 242 гектар чуийцай, 650 тонн ялат даьккхад;
35. **Сайдулаев** Ширвани — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозера. 289 гектар чуийцай, 640 тонн ялат даьккхад;
36. **Эльмурзаев** Корта — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозера. 240 гектар чуийцай, 626 тонн ялат даьккхад;
37. **Арцакаев** Шахид — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яхача совхозера. 246 гектар чуийцай, 625 тонн ялат даьккхад;
38. **Батыкаев** Куси — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яхача совхозера. 255 гектар чуийцай, 622 тонн ялат даьккхад;
39. **Амерханов** Аджалил — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яхача совхозера. 254 гектар чуийцай, 622 тонн даьккхад;
40. **Генаев** Муса — Надтеречни района «Кругловский» яхача совхозера. 430 гектар чуийцай, 639 тонн ялат даьккхад;
41. **Алсултанов** Муса — Надтеречни района «Верхне-Наурский» яхача совхозера, 315 гектар чуийцай, 623 тонн ялат даьккхад;
42. **Тахтаров** Анатолий Семенович — Наурский района «Красное знамя» яхача колхозера. 238 гектар чуийцай, 623 тонн ялат даьккхад;
43. **Пуляев** Виктор Александрович — Сунженски района Щеча Эскара цІерагІча колхозера. 263 гектар чуийцай, 615 тонн ялат даьккхад;
44. **Козлов** Иван Власович — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозера. 245 гектар чуийцай, 638 тонн ялат даьккхад;
45. **Ситалов** Григорий Васильевич — Шелковской района Ленина цІерагІча колхозера. 258 гектар чуийцай, 606 тонн ялат даьккхад;
46. **Шалдыбин** Николай Леонидович — Шелковской района «Червленский» яхача колхозера. 295 гектар чуийцай, 632 тонн ялат даьккхад;
47. **Хутаев** Байберт — Шелковской района Л. Толстой цІерагІча совхозера, 250 гектар чуийцай, 631 тонн ялат даьккхад;
48. **Анашкин** Юрий Иванович — Грозненски района «Первое мая» яхача колхозера, 355 гектар чуийцай, 667 тонн ялат даьккхад;
49. **Лавлинский** Степан Михайлович — Наурски района «Терский» совхозера, 290 гектар чуийцай, 599 тонн ялат даьккхад;
50. **Жуков** Владимир Федорович — Наурски района Ленина цІерагІча совхозера. 350 гектар чуийцай, 577 тонн ялат даьккхад;
51. **Шевелев** Федор Степаонвич — Наурски района «Терский» совхозера, 280 гектар чуийцай, 566 тонн ялат даьккхад;
52. **Милько** Александр — Шелковской района Л. Толстой цІерагІча совхозера. 250 гектар чуийцай, 554 тонн ялат даьккхад;
53. **Шевелев** Николай Степанович — Наурски района «Терский» совхозера. 270 гектар чуийцай, 540 тонн ялат даьккхад;
54. **Иванов** Валерий Викторович — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача совхозера, 247 гектар чуийцай, 550 тонн ялат даьккхад;
55. **Попов** Дмитрий Семенович — Шелковской района — Ленина цІерагІча колхозера. 271 гектар чуийцай 536 тонн ялат даьккхад;
56. **Очеретин** Петр — Шелковской района Ленина цІерагІча колхозера. 253 гектар чуийцай, 538 тонн ялат даьккхад;
57. **Мишутушкин** Григорий Яковлевич — Шелковской района «Червленский» яхача колхозера. 251 гектар чуийцай, 545 тонн ялат даьккхад;
58. **Котов** Иван Иванович — Грозненски района «Горячеисточненский» совхозера. 281 гектар чуийцай, 527 тонн ялат даьккхад;
59. **Султуханов** Султан — Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозера. 195 гектар чуийцай, 513 тонн ялат даьккхад;
60. **Саидов** Висит — Грозненски района «Первое мая» яхача колхозера. 321 гектар чуийцай, 542 тонн ялат даьккхад;
61. **Амерханов** Ахьяд — Грозненски района «Грозненский молочный» яхача совхозера. 270 гектар чуийцай, 518 тонн ялат даьккхад;
62. **Консыгов** Муса — Назрановски района «Назрановский» совхоз-техникумера. 165 гектар чуийцай, 409 тонн ялат даьккхад;
63. **Аушев** Хьусена Махьмад — Назрановски района «Маяк» яхача совхозера. 148 гектар чуийцай, 303 тонн ялат даьккхад;
64. **Хучиев** Беслана Бийсолта — Назрановски района «40 лет октября» яхача совхозера. 260 гектар чуийцай, 324 тонн ялат даьккхад.

Баьцадаараши соми чуэцара — хадданза терко

ХЬУВКЪАМ ДИКА БАЛЕ А...

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева кубански лаьтта лелалерашка дахьийтача письмона жоп луш, шоай торонаш лаьрхІа а лаьрхІа керда социалистически декхар тІаийцар «Ассинский» совхоза болхлоша. ИттлагІча пятилетка укх хьалхарча шера паччахьалкхенга 15.920 тонн баьцадаараши 4091 тонн соми бохка дош делар.

Чуэцаш латт баьцадаараш а сом а. Баьцадаараш кхедеш бархІ бригада я совхозе. Царна юкъе къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьег коммуниста Л. И. Дзотовас, М. И. Гребенюка, Л. В. Беляевас кулгалдеча бригадай коллективаша.

Планал дукха совгІа ба цу бригадаша кхебаь баьцадаарий хьувкъам. Иштта, помидораш социалистически декхарагІа 230 центнер чуя езача, хІара гектара тІара 500 центнер чуя йиш йолаш я. Иць бІаь центнерал кІезигагІа йоацаш помидораш яргья хІара гектара тІара баьцадааращ кхедеча кхыча бригадай кхашкара а. ХІьта боахаме дІайийна еррига помидораш кхо бІаь совгІа гектара тІа я.

Сом а баьцадаараш а чуэцаш совхоза болхлоел совгІа Латвера вена 380 студент ва, укх деношка мара дІабахаязар укхазара совхозе шин бетта болх баь Тюменьски областера баькха хинна дешархой. Уж вар 84 саг. Цар даьча новкъостала къаьстта раьза ба совхоза кулгалхой.

Совхоза болхлошта юкъе къаьстта дика болх бу норма 500 килограмм йолча хІара дийнахьа юкъера лаьрхІача 1100 килограмм помидораш чуэцача А. Зармаевас, М. Альмурзаевас, Б. Ханчукаевас, А. Мустапаевас, М. Федосеевас, Л. Межиевас, кхычар.

ХІара дийнахьа юкъера лаьрхІача 300 тонн помидораш чуя йиш я совхозе. ХІаьта юкъера лаьрхІача 170 тонн мара чуяхьац уж дийнахьа. Бахьан фуд? Тоъац болхлой, помидораш чуйохка яьшкаш, хІаьта керттера дар фуд аьлча — уж иззала чуийцача яхьа моттиг ца хилар. Помидорех яьча пульпаца цхьана юкъера лаьрхІача 165 тонн мара помидораш дІаэцац цу боахамгара «Ассинский» консервни заводо.

— Болхлой-м тхона корабоагІаргбар. Совхоза гІишлош ю бригада, конторе, хІьата мехмастерске болхлой оарцагІбоахаргбар оаха чуйица помидораш дІаяла моттиг яларе. Цул совгІа из культура тхогара сихагІа дІа мел ийю сихагІа мукъаювргьяр помидораш чуйохкаш йола яьшкаш а. Деррига гІулакх фуд аьлча — чу мел эц из культура дІаяхьа моттиг ца хилар, — йоах совхоза директора Вахменина.

— Тха бригада кхашка тахан дІаэтта хийцца чуэца йиш я боарамагІа кхаьча эзар тонн совгІа помидораш. Цхьабакъда чуийцача мича хьоргья уж? Цхьаннахьа дІаоттаяь доаттаеш йохкаенна дІаяргья-кх. Бакъда уж кхай тІа кхы а шин-кхаь дийнахьа ахкийтача а кІезигагІа яле 40 процент йохкаенна дІаяргья. ХІьта мел низ дІабеннаб уж дукхагІа а дикагІа а кхее гІерташ. Къахет-кх бригада болхлоех. Довш латт-кх цар хьийга къа, — аьнна тІатехар Вахменина аьнначоа Дзотова Любовь Ивановнас.

Сомий бешамаш лелаеча бригадашта юкъе къаьстта дика хьокхамаш гойташ болх бу коммуниста Адуев Исраила Халида кулгалдеча бригадо. Дукха ха я из вІашагІъелла. ХІара шера башха хувцалац цун коллектив а. Цудухьа барт, цхьоагІо йолаш къа а хьег бригада болхлоша. Соахка совхозе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар цар. Боахама боккха пайда барах шера даьккхача алапе хІара сома ши сом тІатохаш ахча делар цу бригада болхлошта шу чакхдоалаш яьча итогех.

КІезиг-дукха баьцадаараш кхеду цу бригадо. Уж кхедара а паччахьалкхенга дохкара а декхар кхыча бригадел хьалха кхоачашдир Адуева бригадо. Иштта, социалистически декхарегІа 2061 центнер дохка дезача хІанзле 3233 центнер дехкад. ХІанзарчул тІехьагІа кхы а кІезигагІа яле 1,5 эзар центнер помидораш йохка йиш я. Планал совгІа ба цу бригаде хІара гектара тІара боала сом а. Укх шера къилбаседа районашка бахача наха лаьрхІа 400 тонн сом дІабахьийта безаш ба совхоза къахьегамхой. ХІаьта хІанзле цар Кировски областе дІабахьийтар 220 тонн ба.

Пятилетка дій шера кхоачашъе социалистически декхар тІанйцад «Ассинский» совхоза къахьегамхоша. Шоаш лаьрхІар толамца кхоачашдар дукха шерра къовсам а боаржабаьб. ХІаьта укх шера шоаш тІанйца социалистически декхар кхоачашдерхиларах шеко яц бригадий а совхоза кулгалхой а. Декхараш дикка тІехкхоачашде йиш йолаш а да. Цхьабакъда хьувкъам дика бале а из бахьа моттиг йоацаш бисаб совхоза къахьегамхой.

«Ассинский» консервни заводе а хилар тхо. Завода коа наІараштa хьалхашка латтар помидорех етта 55 машин. Цул совгІа укхаза къаьстта йолча аргІагІа латт помидорий пульпа яхьаш яьхка машинаш а. Пульпапа енача машиний уж йоассаяра аргІа сихагІа тІакхоач. Цхьабакъда яьшкашка йолаш помидоарш енача машинаша аргІа тІа ца кхоачаш кІезигагІа дале 4—7 сахьат доакх. ХІаьта из, бакъдар аьлча, консервный завода бехк а бац.

Завода мощностага хьежача пульпа а помидораш а енача машинех сахьата 15 мара йоассае йашйолаш бац совхоза болхлой. Из хул юкъера лаьрхІача 45—50 тонн. ХІаьта цу сахьата завода коа наІарашка хьагІайоагІа кІезигаІа яле ткъаь итт машин. Уж хьаух Ачхой - Мартановски, Урус - Мартановски, Сунженски районашкара. Цар хьаяхь дийнахьеи буси дукха хІама ца эшаш 2500 тонн помидораши пульпеи. Из продукци совхозийи колхозийи кулгалхошта ловчча тайпара сиха чаккъяха низ дІаккхачац завода.

«Ассинский» консервни заводе коа наІарашка зехьа ха йоаеш машинаш латтаргйоацаш гІулакх вІаштІехьдаккха деза «Консерплодоовощ» объединене кулгалхоша. Кхы де хІама деце республика боахамашкара продукци дІайяра договораш увттаде деза лоалаха укхача республикашца, областашца.

Со совхозе волаш Ставропольски краера Георгиевск яхача городера договорах помидораш дІаяьха вена викал вар, «Консерплодоовощ» объединенеца оттадаьча договорагІа «Ассинский» совхозера 300 тонн, Ачхой - Мартановски района «Бамутский» совхозера 700 тонн помидораш дІахьоргья Георгиевске. Цу тайпара договораш дукхагІа увттаде деза.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТІА: (хьалхарчун тІа) «Ассинский» совхоза № 1 йола дикагІйола бригада (аьттехьа латтар бригадир Белякова Л. В.) (шоллагІчун тІа) «Ассинский» консервни завода коа наІарашта хьалхашка аргІагІа латта машинаш.

И. ПЛИЕВА сурташ.

КАНДИДАТАЦА ВІАШАГІКХЕТАР

Дукха нах гулбеннабар укх деношка Урус - Мартановски района культура ЦІагІа. Укхаза Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла шоай кандидатаца КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретараца Власов Александр Владимировичаца вІашагІкхета баьхкабар «Красноармейский» совхоза болхлойи специалисташи, № 132 йолча Алхан-Юртовски хоржамий округа интеллигенции общественни организацейи викалаш.

Собрани хьайийлар «Красноармейски» совхоза парткома секретара К. А. Карнаева.

Дош лу доверении йолча, «Красноармейский» совхоза болхлочоа Н. И. Олейникована. Цо дийцар кандидата вахара наькъах.

Власов Александр Владимирович 1932 шера ваьв Бурятски АССР Бабушкино яхача городе гІулакхерча сага дезале.

1956 шера КПСС мугІарашка вахав, лакхера образовани йолаш ва: Иркутски горно-металлургически институт яьккхай. Къахьегама никъ дІаболабаьб город Черемхово кІора шахте горни мастер волаш.

1955 шера денз Иркутски областе кулгалдеча комсомольски партийнин балха хиннав; ВЛКСМ обкома хьалхара секретарь, КПСС обкома шоллагІа секретарь хийржав. 1965 шерагара 1972 шерага кхаччалца — КПСС Якутски обкома шоллагІа секретарь.

1972 шерагара 1975 шерага кхаччалца А. В. Власов болх беш хиннав парте Центральни Комитета инспектораллa. 1975 шера из хержав КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретаралла.

А. В. Власова хьинаре дакъа лоац общественно - политически вахаре: ворхІазлагІеи бархІазлагІеи хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла. Якутски АССР Лакхехьарча Совета депутаталла, Якутски АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кхозза хийржав. Парте XXII, XXIII, XXIV, XXV съездий делегат хиннав. КПСС XXV съезде из хержав парте Центральни Комитета членала кандидат.

Нов. Олейниковас гулбеннараш тІахьийхар коммунистийи парте боацарийн йохаргйоацача блока кандидата А. В. Власова тІехьа массане а кхадж тассара.

Цул тІехьагІа къамаьл даьча бархІшерарча школа директора С. Д. Сатуева, райбыткомбината филиала кога гІирса цеха болхлочо К. Ш. Такиевас, «Красноармейский» совхоза механизатора И. Э. Элиханова, участкови больница лоро П. Б. Иманшапиевас, кхычар шоай коллективай цІерагІа депутаталла кандидата наказаш делар.

Жоп луш къамаьл деш А. В. Власова гулбеннараштa шийх иштта боккха тешам баларах баркал а аьлар, из тешам сийленца бакъбергхиларах дош а делар.

БЕРКАТЕ ГЕКТАРАШ

Грозненски района «Ермоловский» совхоза механизатораш ка бола ялаташ чуийца баьннаб. 2250 гектарах хІаране тІара 21,5 центнер ялат даьннад, план 17,6 центнер йолаш.

Сона белгалбаха лов гурахьа дийна ялат чуэцача ка а йоалаш къахьийгараш. Уж ба комбайнераш Висаитов Берс, Богатырев Евгений, Товмерзаев Лукъман, кхыбараш. Царех хІаране дийнахьа шишша норма йора.

Царел дукха тІехьа ца бусаш къахьийгар ялат сихагІа чуийца даккхара гІо де района кхыча боахамашкара баьхкача комбайнераша Хидаев Махьмада, Адаев Мовсара, Умаров Халима. Шоай декхарех дика лоархІабора шоферараш Ленина орден лелаер Арсамаков Вахид, Арсакаев Шаман, Мусаев Докка, кхыбараш. Царех хІаране ший машинаца дийнахьа совхоза центральни хьатта дІахьора 35—40 тонн ялат, нормагІа 20 тонн йолаш.

ХІанз а паччахьалкхенна планал совгІа ялат дІалуш ба совхоза къахьегамхой. Шин сменах болх бу хьатта болхлоша. Ялат цІендеши дІа-хьа хоржаши ба уж. Къаьстта дика къахьег ялат цІендеча Берсанова Ларисас, Юсупова Яхитас, Магомадова Маликас, Багашева Хьажара, Арцуева Зулайс.

Я. ЦУЕВ.

ПРОФЕССИОНАЛЬНИ ГОВЗАЛА КОНКУРСАШ

Вай хIанз, белгтала, даха а нах башха-хозача хана — вай халкъа, вай социалистически Даьхенна сийлахь - доккхий къахьегама, политически, экономически хIамаш карагIдуьлача хана. Шерагара шу массаза доал кIоарглу Советий Мехка низ, тоалу советски наьха хьал-торо. Цунах вай обществерча хIара сага дакъа доалл, къахьегам, хьинар, вай вахар дIахо тоадара еш йола йоажхо йоалл.

КПСС XXV съезда Л. И. Брежнева яьча Отчетни докладе тIа укх тайпара цифраш йоалаьяр. Укх тIеххьарча 10 шера — 1966 шерагара 1976 шерага кхаччалца—хьаяь экономически потенциал 50 шера яь потенциал миссел хIана яц аьнна я. Ма дукха хIамаш чуйоац цу масало!

Коммунизм хьалъяра йоккхий планаш кхоачашъеча эIамига дакъа лаьац кагирхоша я, царна юкъе вай кхалнахя я. Советски кхалсагах лаьца 25 съезда трибунера Л. И. Брежнева аьлар: «Шийна карагIдийннараши ший коталонаши бахьан долаш дуккхача даькъе цуй деналан хьаькъалаи декхарийла я вай Даьхе». Из вай советски кхалсаг чIоагIа хоастаяр, цунна карагIдувлда доккхий хIамаш бакъдаь тIаэцар да.

Тха районе кхалнаха а цу даькъе кхувш боагIача мехкараша а дакъа лоац боахама, Iилма, культура дерригача доакъошка. Из хьахьокх укх цифраша: 700 совгIа йоIо хаьал хьалха кховчашъяьй 9-ча пятилетка планаш, 40 комсомольско - кагирхой коллективах 10-нена керте латтараш мехкарий ба, 460 совгIа йоI вузашкеи техникумашкеи деша ягIа, районни станични Советашка болх беш 48 къона къахьегамхо я, ВЛКСМ райкома 55 членах — 21 йоI я.

Комсомола райкомо кхувш доагIача ноахала коммунистически кхетам балара беча балха тIа къаьстта уйла тIайрхийт мехкарашна беча балха. Из болх тха района производствен общественни вахарен мехкарий влияни дIахо чIоагIъяра тIаберзабаь ба.

Тха районе шерра дIаяьржай профессиональни говзала конкурсаш яр санна йола къонача кхалнаха къахьегама кхетам балара форма. Мехкараша хьинаре дакъа а лоацаш 1974—1975 шерашка кийц а яь 8 конкурс чакхъяьккхай комсомола районни комитето.

Масала, XIX партсъезда цIерагIча комсомольски организаце къонача дояркай профессиональни говзала конкурс йир. Комсомола комитеташа цу конкурсе яйтар дикагIа йола 32 къона доярка. Цу къахьегама цIейво хьахьекхар, къаьнагIа йолча опытни дояркашта мара довхалургдоаца толамаш даха могаргдолаш мехкарий хилар. Конкурсе котъялар «Путь к коммунизму» яхача колхозера доярка — комсомолка Амриева Амнат. ХIанз районе дикагIболча доярках цаI я Амнат. Белгаллаккха деза, берригаш а хIана бац аьнна болча конкурсе дакъа лоацараша хIанз, шоай говзал хаддаьза эргайоахаш тоа а еш, дика толамаш доахаш хилар.

Мехкараша - механизаторашта хьинаре дакъа лаьцар 1975 шера апреле «Ассинский» совхозе хиннача къонача ахархой конкурсе.

Белгаллаккха деза, конкурсе дакъа лоацаш хиннача йиъ йоIах цхьанне — Иванова Надеждас кагийча наха кийсса толамаш гайта хилар.

Профессиональни говзала конкурсаш кийчъеча хана къаьстта уйла тIайохийт оаха шоай балха башхалонаш бахьан долаш къахьегаш дукха мехкарий юкъе болча коллективашта. Эггара хьалхарча аргIанна царех я торговли, быта служба.

1975 шера, Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха шера, комсомола районни комитето цу тайпарча коллективашка кийч а яь чакхъяьккхар профессиональни говзала ши конкурс — къонача парикмахерий конкурси къонача закройщиций конкурси. Цига дакъа лаьцар района парикмахерскешка болх мел беча мехкарашеи ательешка закройщицалла болх мел беча мехкарашеи. Эггара хьалхарча конкурсашка дакъа лаьца а котбаьнна а комсомолкаш: Несмачная Люданн, Ручицына Верен, тIехьагIа къонача парикмахерий республикански конкурса призераш хилар.

Республикански конкурсе призовой моттиг лаьцар къонача закройщицай профессиональни говзала районни конкурсе котъяьнна хиннача Дубовик Таняс.

Цу тайпара кхалнаьха конкурсаш вIашагIъехкаш дола тхо къонача къахьегача кхалнаьха професси, говзал лакхъю форма лаьрхIа Iац царех. Конкурсаш кагирхошта интернациональни кхетам балара а дика форма я. Болх беш болча нахах 95 процент бараш кхалнах болаш йолча райбыткомбинат, торговле предприятеш санна йолча коллективашка 5—6 къамах бола кхалнах ба. Уж ба эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш, эрмалой, хIирий. Конкурсашка гуллу ерригача районера кагирхой. ХIаьта хIара доакъошхочо фуннагIа дай а шийгахьара керда хIама юкъедахь. Цудухьа доттагIалла хьисап, кхотабалара хьисап долаш хул уж конкурсаш. Конкурсе дакъа лоацарех хIаране ший низах бола тешам чIоагIбу цига, керттердар — советски халкъа доттагIала низах бола тешам чIоагIбу. Конкурс чакхъяьнначул тIехьагIа вIаши шо-шоай говзала къайленаш ювц цига дакъа лоацаш хиннача мехкараша. Цу цхьаннанна вIаши а дикагIа бовзарна шоаш.

ХIанз массехк дош аргда вай уж конкурсаш кийчъярах. Юххьанце а денз дIаала деза, конкурсаш доккхий цIейш санна кийчъеш хилар. ДIайолалургйола ди хьатIаккхача дуккха ха хьалхагIа хIара комсомольски организаце дIайохьийт оргкомитето оттаяь конкурса условеш. Уж материалаш кепаетт районни газета тIа радио чу гIолла хьаккхайкаю. Хоза язъяь объявленеш хьалтох дикагIа бIаргагургйолча моттигашка.

Конкурс йолалургйола ди хьатIаккхоачаш цига дакъа лоацараштa балха мел эша хIамаш — оборудовани, инструмент Iалашъю оргкомитето. Конкурс хула моттиг лозунгаш, транспаранташ хьалдийтте хозъю. Конкурсе котбаьннараш хоастабара комсомола райкома дешаца хьашт долаш йолча организацейи учрежденейи призаш оттаю. Котбаьннараштa грамоташи деза совгIаташи теларал совгIа, конкурсашка дакъа лоацаш мел хиннараштa памятни совгIаташ а тел. Конкурса итогаш шерра дIаккхайкаю кепайоазон тIеи радио чу гIоллеи. Цу берригача балхо новкъостал ду профессиональни говзала конкурсаш шоай лоархIамга диллача районни комсомольски организаце чакхдоахача моллагIдолча кхыча гIулакхел дикка тIех хилийтара. ХIаьта циггара денз хьайолалуш хила мегаш а я кердача турпалий — хIара деннарча къахьегама турпалий — Павлова Валентинай — Карабулакски химреагентий завода аппаратчица, «За трудовую» доблесть» яха медаль лелаечун; Евлоева Зинай, пятилетка 1975 шера мае кхоачаш а яь, хIанз 1977 шера тIеххьарча ах шера чотах болх беш йолча баракъаш тегача райбыткомбината комсомольско - кагирхой цеха кулгалхочун; Кудинова Валентинай — «Ассинский» совхоза баьцадааараш лелаеча бригада — 9-ча пятилетка план 4 шера кхоачашъяьча бригада бригадира, дуккхача кхычар цIераш.

Н. ПОЛЯКОВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома секретарь.

Хьажкlий кхашка сатувсаш

КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева Кубанерча лаьтта леладерашка дахьийтача письмоца жоп а луш, вай республика ялат кхедераша лаьрхIад укх шера доаккхаш дола дерригa а ялат 510 эзар тоннага дIакхоачаде. Уж доккхий декхараш кхоачашдеча позшкара доагIа дакъа лоац «Шалинский» совхоза ялаташ леладераша а. Гурахь дийна ка бола ялаташа дIалоацар 1950 гектар. Из ялат ший ханнахьа, ца дойташ чуйица даьннад боахаме. ХIара гектара тIара цар чуийцар 29,7 центнер. Паччахьалкхенга ялат дохкара план 210 процент кхоачашъяьй совхоза къахьегамхоша.

Ка бола ялат доацаш, укх шера чуэца езаш 1000 гектар хьажкIаш я. План 28 центнер йолаш, хIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя дош деннад. Дика хьийкъай хьажкIаш. Из хьувкъам чуэца лаьрххIа вIашагIъелла йиъ звено я. Звеношта кулгалдеш ба гIорбаьнна механизатораш — коммунисташ Амерсултанов/Султан, Юсупов ЛомIаьла, Висаев Iабдулхьамид, Мусаев Сайпи. Звеношта хIаранена тIачIоагIъяь 100 гектар хьажкIаш я. Ший ханнахьа де деза оасар дир, дилла дезача хий диллар, культиваци яьккхар, удобрени тессар хьажкIашта. ХIанз еррига терко тIаяхийтай цар сихех ца йойташи хьажкIаш чуэцара. Амерсултанов Султана кулгалдеча звено бархI саг ва. Комбайнаш дика ремонт яь кийча латт.

Юсупов ЛомIаьлас кулгалду шоллагIа звено цхьоалагIча отделене я. Шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдеш хьавоагIа звеноцара хIара член. Къаьстта хьинаре къахьег Сайдулаев ИбрахIима, Салтаев Адама, Юсупхаджиев Мухьмада. Иштта дика кулгалдеш балха толамаш доахаш хьабоагIа Висаев Iабдулхамиден Мусаев Сайпен звеношцара членаш а. Цар звеношка къахьегаш ва Ленинен Къахьегама ЦIеча Байракхен орденаш лелаер Абдулаев Саламу. Воккха говзанч ва из, эшаш дола гIо—новкъостал де даим кийча ва.

Дика толамаш доахаш ба техника ремонт еча дакъа лоацаш бола коммунисташ Колосов Василий Михайлович, Федоров Юрий Федорович, кхыбараш. Кастта араяргья комбайнаш хьажкIий кхашка.

О. ШАДИЕВ.

Мишта кхоачашду социалистически декхараш

Цар дош чIоагIа да

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара хIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоаржаяьй цар. Грознерча химикий инициативагIа къахьегача завода коллективо доахача къахьегама толамий хIара дийнахьа итогаш ю цу гIулакха йолча штабо. Дийнахьа цхьайтта сахьат даьлча яхье хьалхара моттиг яьккха цеха, участка, смена коллективаш дIайовзийт заводской радио чу гIолла. Яхье хьалха латтарий опыт шерра дIа-юха йоаржаю. Иштта къахьегача коллективо доаха къахьегама толамаш тIа-тIа дикагIа хул.

Товарни продукци арахецара шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа 20 эзар сома маьха продукци маьхала яккха, заданел совгIа иштала продукци арахеца, къахьегама овсарле лакхъяра задаци цхьа процент тIеххкоачашъе, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах 17 эзар сом пайда бе, планагIа лаьрхIачул совгIа пхи эзар сом пайда бе социалистически декхараш тIаийцад цо. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера ворхI бутт чакхбаьннаб. Мишта латт завода болхлоша шера тIаийца хинна социалистически декхараш кхоачашделга? ДIабахача ворхI бетта даьхача толамий итогаша къаьгга хьахьокх уж тIеххкоачашдеш хилар. Продукци маьхала яккхара ворхI бетта план 108,4 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай 95 эзар сом мах бола товарни продукци. Соахка хьалхарча ворхI бетта маьхала яьккхачул 14,1 процент дукхагIа продукци маьхала яьккхай укх шера цу юкъа. Валови продукци арахецара ворхI бетта план 103,6 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа арахийцай 42 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1.9 процент тIеххкоачаш а еш, соахка хьалхарча ворхI бетта хинначул 12.7 процент лакхъяьй из. Паччахьалкхен планал совгIа ара мел хийца продукци духхьала из лакхъяра чотах арахийца я.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера цIаккха ца хиннача тайпара тоадьяь завода болхлоша шоай технико - экономически хьокхамаш. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах шера кходе лезаш хиннар 17 эзар сом мара доацача, духхьала ворхI бетта арахецача продукцега дIадодар лохдарах кхоаьд 66 эзар сом, диъазза гаргга дукхагIа кхоаьд. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, электроэнерги, бедал, металл, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна планал совгIа пхи эзар сом пайда бе декхараш тIаийцадар заводчанаша. Уж декхараш хIанзлехьа дикка тIеххкоачаш а деш, планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна баь пайда 53 эзар сом да. НоменклатурагIа продукци арахецара тIаийца хинна социалистически декхараш а толамца кхоачашдеш да.

Шера тIаийцача социалистически декхарех кходе деза Iаьржа металл 11 тонн йолча, хIанзлехьа кхозза тIеххкоачашдаьд уж. Укх шера тIаийцача социалистически декхарех 20 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое езача ворхI бетта кхоьяьр 68 эзар киловатт-сахьат электроэнерги я. Пятилетка хьалхарча шера доагор кходара тIаийца хинна социалистически декхараш а тIеххкоачашдаьд завода коллективо хIанзлехьа.

Иштта башха-дика къахьегама толамаш завода болхлоша дахар цхьа бахьан доацаш дац. Цар бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи, къаьстта дика тоадаьд социалистически яхьа кулгалделгеи, хьалхалаттарий опыт шерра дIа - юха йоаржаелгеи. Керда техника производствана юкъейоаляра ворхI бетта тIаийца хинна декхараш толамца кхоачашдаьд. Оборудоване сменноста коэффициента ворхI бетта план бIаь процент кхоачаш а еш, соахка ворхI бетта хинначул 7 процент лакхъяьй из. Яр шу долалуча хана къахьегама овсарле лакхъяра чакхъяккха лаьрхIа хинна 11 мероприяти, иштта чакхъяккха оттаяь хинна 23 организационно-технически мероприяти толамца чакхъяьккхай дIабахача ворхI бетта.

Цу гуIлакхо арахеца продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш хилийтай. «ДикагIвола болхло», «дикагIйола смена, бригада е участок» яха цIи яккхара яьржача социалистически яхьах даьнна беркат да из.

Яр шу чакхдалалехьа «ЭД-10» яхача хьалха арахецаш хиннача машина метта асфальтобетонни наькъий тIерча тIехенна обработка яра йола «УК-18 м» яха керда машина кара а ерзаяь арахеца йолае социалистически декхараш тIаийцадар завода болхлоша. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да. Кастта арахеца йолаергйолаш я керда машина: Вай мехка духхьашха арахеца йолаеш я из цу предприяте. Из керда машина шоашта кийчъяр дехаш хIанзлехьа вай мехкарча тайп-тайпарча районашкара заказаш кхаьчад предприяте. Кердадараш кийч а деш, производствана юкъехьача хьинаре дакъа лаьцад завода рационализатораша. Цар укх шера кийч а яь производствана юкъейихьай паччахьалкхенна шера ялх эзар сом пайда беш йола 10 рационализаторски предложени.

Иштта къахьегача завода коллектива балха тIа цхьадола кхоачамбоацараш а нийслу. Цхьа бутт дIабодац паччахьалкхен планагIа арахеца езача продукцех дукхагIьяр шоллагIча ах бетта ара ца хецаш. Из да коллективо ритмично болх ца белга. Цун керттердар да поставщикаша ший ханнахьа эшаш йола бедал ца лоаттаяр. Шоашта бедал лоаттаеча предприятешцара бувзамаш тоалара, эшаш йола бедал хан-ханнахьа хьакхоачаргйола гIулакх вIаштIехьдаккхара оарцагIбаьннаб завода кулгалхой, керттера специалисташ, партийни профсоюзни организацеш.

«ХIара балха денна - дикала Знак» яхача девизагIа къахьегаши шоай дерригa технико-экономически хьоккхамаш, къахьегамен производственни дисциплина, кийчъю продукца дика йолаши итташ болхлой ба заводе. Царех ба слесараш - сборщикаш Юмангулов Равиль, Болгов Александр, Шаталов Александр, Горинченко Анатолий, Грехов Виктор, Иванов Виктор, Всесвятский Евгений, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача шоай сменни нормаш 130 — 140 процент кхоачашъеш а ба уж.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш - сборщикаш Р. Юмангулов, А. Болгов, А. Шаталов, А. Горинченко, В. Грехов, В. Иванов, Е. Всесвятский.

И. ПЛИЕВА сурт.

Одессерча В. И. Ленина цIерагIча радиально - сверлильни станокий заводо ший продукци дунен 56 мехка дIаухийт. Предприяте арахецача станокех ворхI модель паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахец.

Шу доладелча денз станкостроителий коллективо планал совгIа 500 эзар сома маьха продукци арахийцай.

СУРТА ТIА: № 2М 55 йолча моделагIа радиально - сверлильни станокаш вIашагIйоххача экспортни участке.

И. ПАВЛЕНКО.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЙБАШ IАЙ ДИКА КХАБАРА

«Ермоловский» совхоза болхлой къахьегама хьинар чIоагIа айдаьд КПСС ЦК Генеральни сенкретара новкъоста Л. И. Брежнева Кубанерча юрта боахама болхлошка дахьийтача письмос.

Боахамерча доакъар кийчдераша, шоай торонашка а хьежа, 6,5 эзар тоннана меттел 8 эзар тонн йолла лаьрхIар силос.

Шоай дош харцдеш бац уж. Масала, силосни агрегаташ лелаераша — И. Хадысова, М. Нажуева, П. Вангаева хIара денна нормагIа хьакха езача 60 тоннана меттел 130—150 тонн моша хьажкIаш хьокх.

Силос хьоххача агрегатий болх дика лелара новкъостал ду силоса лаьрхIа аьта моша хьажкIаш нормагIа 25 тонн декхарегIа 35 тонн хьаувза езача метте хIара денна 40—47 тонн хьаозача автомашиний водителий ин. А. Джабраилова, И. Шавхалова, М. Арсакаева хььддача графикаша.

5 балха дийнахьа 2000 тонн силос лаьттах еллай совхозе.

Ше тIаийца доккхагIдола декхараш кхоачашде а общественни доахинга Iа дика даккхийтара кхоачам хилал доакъар кийчде а лаьрхIа я совхоза коллектив.

К. ИСАЕВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

Дувцар халкъа Iаьдалех да

МОТТИЙТА ХЬУВЗАДУ ГIУЛАКХАШ ЭШАЦ

Хьамсара редакци!

«Сердало» газета оагIонаштIа каст-каста еша торо хул дIададахача ширача Iаьдалех язъяь материалаш. Цар новкъостал ду эшаш доацар, совдар вайна юкъера дIадаккхара. Бакъда хIанз а тIехьа нийслу, шоаш леладер геттара бакъахьа а хеташ, телха, во хIамаш леладу нах.

Телха а во а хIама деций ший ханара йоаца, вурийтта шу мара ца даьнна йоI ха яхача, цун да хила а мегаргволча къонахчо йигар а, хIаьта из ше цунга дIаяхар а. Дукха ха йоацаш тха юрта Яндаре хилар укх тайпара хIама. Соахка итт класс яьккха Г. Эсседда маьре яхар пхе берай сесаган тIа. ВIалла а цул эшажагIа яц цун кIалара энгар хозалгеи а дикалгеи диллача. Ший йоацача фусаме а яха берий дог а цар наьна дог а дохадаьд тIаяхачо. Цу гIулакха геттара ледарло яьй юртарча женсовето а.

Ер статья со язъе йолаялале къамаьл хилар са цхьан гаргарча сагаца. Из даь цIа йоагIаш яр. ХIаьта даь цIа йоагIача сага дувца а хатта а шортта кора ма-доагIий. Бовзаш, безаш болча нахах оаха дийцачул тIехьагIа из кхалсаг чIоагIа Iолеткъар ший найц вувцаш (са а кIезиг-дукха хIама хулаш ва из цун найц).

— Доккха хIама деций из; са нанас яь йиша йига найц веций из, цкъа фуд малад хьажа хьаэттавац из со йолча, йоахар цо, чIоагIа раьза а йоацаш, тха маьрвеший нускала найц ва а вена, са берашта а тIехьа ши тума а денна хоза гIулакх а даь вахар, са еций нахаца яхь!

Со сай хулачох из тее гIертар:

— ХIама дергдац, хIара сага ше — ший оамал ма хулий, е вIаштIехьадоацаш виса хургва, воагIаргва из а», аьнна. ХIаьта са гаргара саг геттара а корзагIъялар: сона-м эшац цун ахчен-бохчен, аз цудухьа а яхац, нахацарча яхьа ях, яхь еций са сай маьрцIаьшца!..

Маьржа яI из яхь, ма хела сага Iаткъаш я-кх из, яхьа леладу яхаш мел леладу совлен дола гIулакхаш. Бакъда цхьачар дIаккхетаде-м тиган вай замалахьа моттийта гIулакхаш леладер Iовдала хилар. Иштта вайна ца эшаш гIулакх да хьоалчагIа деча е саг веннача доккхий эпаш делга. Массане а вIаштIехьа мича доал уж «пхе туман лачараш» хIара кIирандийнахь Iотувса, хIаьта хьалха ма-аллара, дале а деце а, нахагара юхалургдаьккха а из дала дезаш да вай, хIана аьлча... «Ой нахаца яхь хила езаций!». ХIаьта хIанз тIехь-тIехьагIа из гIулакх геттара лаьрххIа леладе баьннаб цхьабола нах саг йоагIача е йодача го йиш я ше сагагара хьаэца ахча лоархIаш а дIа яздеш а вола цIеи да. Иззамо хIама эттача юхадала ма дезий цун из. Вешта аьлча, из гIулакх эшаш дац, из хувцар да моттийта леладеш.

ШIаьхха кхийте саг ла. Хала а атта вIаштIехьадоах из саг валарца дувзаденна гIулакхаш: мурдаш боалабар, сагIа далар, хIаьта из деррига диш а деш да царна тIехьадоагIар — шарIа. Из—шарIа деча хана цхьацца нийса доаца озабезамаш ду моллашеи дийшача нахеи, цар мел леладу гIулакх тийша болх болаш да. Айса ер яздеш сона хов — дуккха а хургба раьза боацараш, бакъда аз нийса ях, из нийса хилара масалаш а доаладергда аз. ХIанз а могаш — маьрша а волаш вахаш ва из молла, наха цхьацца-шишша дувцар цунах, бакъда цу хабарех тешалацар, дийша саг веций из, аьнна хетар, цо мишта бергба сага тийшаболх.

Цкъа цхьан дийнахьа ше чIоагIа лоархIаш а, везаш а болча дезала юкъе вагIар из молла. Керда даь чай а цунца яа хIама а оттаяь шоаш цунна мишта тоам бергба ца ховш хьувзар цу цIагIара дезал. Юххера а ше дIаводаш молла аьлар. «Аз шоана чIоагIа пайдане а долаш, шайтIан белхах шо лороргдолаш жайнаш доахаргда. Шун цIенъюкъе массазза а машар хургболаш, беркат чудоссаргдолаш»... Из къамаьл а даь молла ваьнна дIавахар. ЦIи а йоаккхаргья вай цун, Мухтар яхаш ва из. Жайнаш мелла дукха хиннад аьнна сен новкъа да, цудухьа цу тIа фу дика болх язбаьбтеш, аьнна хеташ фусам — нана уж жайнаш а ийца яхар кхыча моллага уж дешийтари цу тIара ший дезала пайдане дар хари духьа. Вокха молла хIа вьна ше уж жайнаш хьа бе доххкаше а чIоагIа корзагI а ваьнна эккхийтар: «ДIачуккховса, дIачукховса нишка, чу, уж мегаргдолаш дац, цу тIа яздаьр доккхача зуламе хIама да, шун цIа хIалакде даь хIама да из, дIадаха бIаргагучара!».

ХIанз фу де деза? МалагIчох тешаргва, е вIалла теша а лургвий иззамо хIама гучадаьнначул тIехьагIа?! Жайнаш дIадаьхар, тоъал дукха ха я из гIулакх хинна бакъда уж жайнаш даьха молла хIанз а тIехьа цу дезалца йистхулаши цIагIа чувоагIаши вац. Бехказа вала а гIийртар; бакъда бIаргашта гушдар къайла дIахьа йиш мичай. ДукхагIбараш бусалба ды кхайкабечар хьаяхачох, цхьаккха уйла ца еш, теш, хIана аьлча «даьлагара дешаш да цар наха довзийтараш».

Моллаш каст-каста кхувл цхьаьца хIамаш нийсденнача дIай-хьай, тоам бе а уж бохийт, эггара «нийсагIа» йола кхел а цар ю, яхараш а болаш ба. Бакъда, ишта уйла йолчарех цхьанне а шийна хьалхашка хаттар оттадац: Моллаша яхар, цар шоаш мел леладер нийса дий-хьогI, аьнна.

Юртарча наха цхьаболчарна дага доагIа а хургда из гIулакх. ХIанз дуккхача наха лоархIаш а сий деш а молла ва из, хIаьта хьалха из къона волча хана хиннад укх тайпара хIама.

Шийца цхьана балха волча эIамигача сагаца дов а даьнна вIашагIлатар а хулаш моттиг эттай цун. ХIаьта ер (хIанз молла вар) човнаш хиннарг а лаьрхIа, вож эIамига саг лаьцав. Цул тIехьагIа тIом а хинна из лаьцачар цIа ца воагIаш, ший нахах ца кхеташ вайнав. ХIаьта вайнаха юкъе чIоагIа къиза ма дий гIулакх: е пхьа е вахар. Ше бехке воацилга чIоагIдеш цкъарчоа юрта дув а биар молла, хIаьта цул тIехьагIа пхьа белар! Харц лер деций ие, тийша болх мара фу аргда цунах!

Дуккхача хана денз хьадоагIаш да вайна юкъе цхьаькха эшаш доаца гIулакх къердаш хилар а. Из да кхыча къаман кхалсаг йоалайича отташ бола цатоам. Вай даьша а тIехьа кхийлаб эрсий а кхыча къаман а кхалнах, хIанз а тIехьа вай боккхийча наха юкъе го йиш я дика тIехьенаш а кхеяь бола кхыча къаман кхалнах. Из иштта дале а эрсий кхалсаг йоалайича из дIаяхийта гIерташ чIоагIа къахьег эIамигача сага цIагIарча а гаргарча а наха. Нагахьа санна цу кхалсага бер хуле из нанеи бери вIашагIкъоастаде а бе хетац, е цунах къа а лархIац.

Хьалха чIоагIа сакъердалора саг йоагIача-йодача яхаш дувц боккхийча наха, хIаьта хIанз иштта дац. Цкъарчоа бакълув уж, да а дац хIанз саг йоагIача хоза, къаьстта а юрта, е цигача ваха безам а багIац. ДукхагIбараш «декхар» дIедалар духьа болх цига. Кагийча наьха шоай хана дола барзкъа а гIулакх а ледаде дог доагIа, хIаьта из деш волчох чIоагIа гIайбаташ ду, эшаш доаца хабараш дувц, хьа даьна а хьо ваьннача цIенна а наIалт яхаш. ТIаккха безама цига ваха дог дагIац атта сага, кагийчар хIаьта а.

Цу тайпара ийрча гIулакхаш вайна юкъера дIадаьхача а дуккха а да вай нах хьага а мегаргболаш дола дика гIулакхаш. Царех цаI да вай моллагIча къаман вале а хьаьша безаме тIаэцар, цуния ший цIагIа Iалашдаь дикагIа дола тух — сискал оттадар. ХIаьта дукха ширача хана денз хьадоагIаш дола Iаьдал — белхий бар — кхы дIахо а дахьа мегаргдолаш да.

ХIанз тIехь-тIехьагIа вайна юкъе кIезиг-дукха эшалуш латт мехкарех урдош доахилга. ХIаьта цкъаза вIалла урдув ца доаккхаш а моттигаш нийслу. Цу тайпара болча дайноаной ерригача юрто уж лархIа а сийде а доагIа.

ДIаяхача заман во гIулакхаш вайна юкъера дIадахара духьал лоаттабеш бола къовсам вIалла лаьгI а ца беш дIахо бахьа беза.

Ф. ХАМХОЕВА,
Яндарерча библиотека заведующи.

Вайга товш дац ширдаьнна Iаьдалаш

МагIалбикера «Сердало» редакцега укх деношка Совдат яхача цхьан кхалсаго дайта письмо лохе кепатох оаха. ДIаяхача замах юхьедиса вай заманца ца тарлу хIамаш леладеча цхьаболча нахага диллача бакъхила тарлуш да цу тIа дувцараш. Тайпан цIи а ца ювцаш Совдат, аьнна кулг яздаьд цо ший письмона кIал Газет дешараша дикка уйла а еш дешар ловш кепатох оаха из.

Хьамсара редакци!

Аз чIоагIа уйла еш йийшар 1976 шера 11 мае «Сердало» газета тIа М. Вышегурова язъяь «Вайга тац» яха статья.

Сайна дика язде ца хой а, са безам бар цу хьакъехьа дувца. Къаьстта вайнаха юкъе, хIанз а цIенденна дIадаланза да дIаяхача къизача замах юхедиса ширдаьнна Iаьдалаш. Къаьста юрташка дукхагIа леладу уж. Дукхача наха зулам даь, духхане дегаш мерца, вахар хIалакдаь я дIаяха къиза зама. Из вайна массанена а ховш ма дий. ХIанз-м дита мегаргдар уж ширдаьнна Iаьдалаш. ЧIоагIа зулам доал наха уж Iаьдалаш леладар бахьан долаш. Бакълув М. Вышегуров, вайга хIанз тац уж хIамаш леладар.

Д. Торшхоева а язду «Сердало» газета тIа: «Кхалнаьха бокъонаш Iотеlаe гIертараш вай хана а болаш ба. Цхьабакъда, цхъаза кхалсага ший бехкагIа хулаш да из. Цхьайолча хана паччахьалкхено шийна еннa бокъо яккха кхетам а денал а ца хилча далац гIулакх. Бакъдар аьлча, гIалгIай Iаьдалах шоай сий довш санна хеташ, шоай бокъо ца йоккхаш. хало Iовшаш кхалнах болаш ба вай хана а. Уж ширдаьнна Iаьдалаш леладарал совгIа, шовйла къахетаме боацаш, къиза, хоарцо ювцаш нах а ба вайна юкъе «Бусалба ды ба оаха лелабер» яхаш энжи гIулакхаш леладу цхьаболча наха. къиза хул, ши саг йоалаю. кхалсаг шийна ца везача сагага низагIа маьре яхийта урдош даха гIерт. Уж гIулакхаш леладеш вар бIехa саг ва. Е бусалба а е кераста а, цхьаккха ди бац цо лелабер. Тха юртар цхьа саг вар В. Хь. Хь. Ший дезалга харцо ювцаш, бала бахьаш. Цунна везаш, цо шийна нийсса лоархIаш цхьаккха саг вацар. Ший берех къаста ца могаш хала миска дуне диар цун сесага Марета.

10 класс яьккхачул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакхде вигав Марета ши воI — Мажити, Муради. Селла эхь-иман долаш, хьинар долаш, вIаши барт болаш, дика дешаш хьалкхувш латтача ший дезалга Б. Хь. бахьар фу бала ба ца ховш бар юртара нах. Дувцарах ма-дарра шийна бIарга ца дайча саг тешаргвоацаш хIама дар Б. Хь. цIагIа лаьттар. Цахаддаш кхалнаха кхерам гIалоаттабе беза. дешийга мегаргIац аьнна хеташ вар из.

Iалаьмате хоза кхийнаяр цун йоI Лиза. БархIалагIча классе хьалчуьйнначул тIехьагIа дешара хьаьккхар Лиза. Экстерно экзаменаш дIателаш хала а атта а 10 класс яьккхар цо. ХIанз тха юрта № 33 йолча тикачу болх беш я Лиза. Цхьабакъда дуненчуь дицлургдоацаш харцо, къизал ера цунга дас. Цхьан шин шера Малгобеке тикача болх бир цо, сарахь деша а дешаш дийнахь болх а беш. Цхьабакъда, миччахьа яле а наьха баркал тIехьа дар цунна. Дукха ха йоацаш Грознерча радиос дийцар Лизай вахарах. Из йодаяр, даьша юха хьаяккхар, урдув даккхар дар дийцар. Бахьан доацаш цIагIа латташ дола «таьзет». харцо, къизал да хала дар яхь йолаш, хьинар долаш, сийрдача, цIенача уйланца хьалкхуаш латтача Лизайна. Массе оагIорахьара дикха дар цун вахара наькъаш. Деша яха, балха яха, шийна везаш воля саг веза сона, ца везар везаш ала бокъо йолаш яцар Лиза Из ца йовзаш волча саго цун гIайгIане юхь, маьлхара ши бIарг бIаргабайча аргдар, из да-нана доаца бо да аьнна. Божа бийтта доахан дIалахка из араьлча нсташа оалар: «Иштта хьай хоза гIов-сибат хилча хIаний хьо селла гIайгIане, ца могаш-м яц хьо».

Фуд укх дунен тIа селла гIадваха лела, аьнна жоп делар исташта Лизас. Цхьан дийнахьа Лиза шийна теха еннай чхащ нах баьр цар коанаIарга гулбенна Дуне довзал хинна ялалехь дуненцар безам байна иштта хала дIайихьар Лизас йоI йолаш яккха ха...

Из деррига дар шин бокъо яккха Лизай денал ца хилар хьамсара редакци! Сона чIоагIа ловра Лизай вахарах лаьца кхы а дIахо язде. ЭIамига йиIиг йолча хана деза сона йовзаш сона хьалхашка хьалкхийна яр Лиза. Цхьабакъда Лизай вахарах язлаь варгвоацаш дукха да.

СОВДАТ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕНЕ–БАШКИРСКИ АССР ДЕНОШ

Вежарашха йолча Башкирски АССР экономика

Сийлахь - йоккхача вай Даьхен дерригача халкъашна цхьана, барттайнача, вежарашха болча дезале. коммунизм хьалъяра дола доккхий декхараш кхоачашдара хьинаре къахьегаш да Башкирски АССР-е дахаш дола халкъаш а. Российски Федерацевча 15 автономни советски социалистически республикашта юкъе дегIаена йоккха промышленности юрта боахами болаш экономически даькъе эггара йоккъагIа лоархIачарех цаI я Башкирски АССР. Цу республика къахьегамхой йIаьхийи революционнии традицеш я.

Вай Сийлахь-йоккхача Даьхен дерригача халкъашца цхьана граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тIемашка моастагIа эшавеча дизза дакъа лаьцад башкираша.

Вай мехка Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка, 1919 шера 23 марта хьахиннай республика, цу хана къиза тIемаш латтар доазол арахьарча интервенцеца, чурча контрреволюцеца.

Башкирски АССР-а территори 143,6 эзар квадратни километр я, ворхIазза йоккхагIа я из Нохч-ГIалгIай АССР-ал.

Башкирски АССР городашка я юрташка я вахаш ва 4 миллион гаргга саг. цу даькъе 1976 шера цхьоалагIча январе городе Уфе вахаш хиннар 923 эзар саг ва.

Республике беррига бахача вахах дуккагIбараш городашкен болхлой поселкашкен бахаш ба.

Республике йоккхагIйолча городех лоархIаш я Ишембай. Стерлитамак. Нефтекамск. Октябрьски. Салават. Туймазы, уж я йоккхий промышленни центраш.

Городе Стерлитамаке вах шиб Iаь эзар совгIа саг. Башкирски АССР хьалхарча даькъе йовзаш я мехкдаьтта доаха республика хиларах тарра. Республика экономика ларди цун керттера доакъоши лоархIаш я мехкдаьтта доаха, мехкдаьтта чакхдоаха, мехкдаьттахимически промышленность. Духхьала Тюменски областагарей Татарски АССР-гарей дIаиккхачул тIехьагIа вай мехка мехкдаьтта даккхара даькъе кхоалагIа моттиг дIалоац цо.

Республике мехкдаьтта дукха доаккхаш хиларца дегIаенай цига мехкдаьтта доахен мехкдаьттахимен промышленность, укх тIеххьарча шерашка цу промышленноста доакъошта лаьрхIа хьалъяй йоккхий предприятеш. Нохч-ГIалгIайчени Башкирерчен мехкдаьттахошта юкъе дукххача хана деиз чIоагIленнад бувзамаш. Вежарашха йолча Башкирски АССР мехкдаьтта доалла моттигаш карагзаеча новкъостал деш хиннаб дуккха грозненцаш — керттера специалисташ — мехкдаьттахой, производства новатораш, цу бувзамий низ тIа-тIа чIоагIлуш боагIа. Духхьала мехкдаьтта доаха республика хиларах ейза ца Iеш, цун экономике йоккха моттиг дIалоац йоккхий машинаш еча тайп-тайпарча заводаша.

Башкирски АССР экономика сихача темпашца дегIаух. БархIлагIчен ийслагIчен пятилеткагIа республике промышленни продукци арахецилга шозза дегIаденад, цу даькъе ийслагIча пятилетке цкъан ахаззен дегIа а доагIаш.

Башкирски АССР-е дукха хьунаш я. Цунна дувзаденна хьу чакхйоаха промышленность а дика дегIаена я цига.

Приволжски экономически района чуйоагIа Башкирски АССР. Волгоградски, Куйбышевски, Пензенски, Саратовски областаш, иштта Татарски АССР. Цу экономически районера хIара шера дIаоз 12 миллион кубически метр хьу, цох 5 миллион кубически метр хьу Башкирски АССР-ра.

Башкирски республике хIара шера хьу чакх а яьккха кийчъю цаI-ах миллион кубически метр аргакх. дегIаена я фанера. каьхат, мебель хьаяра промышленность.

Республика промышленносте доккха дакъа дIалоац гIишлон материалий индустре. Башкирски АССР-е хIара шера арахец цхьа миллион совгIа цемент, цаI-ах миллион кубически метр вIашагIхетта аьшкбетона конструкцешин изделеши. 700 миллион кубически метр кирпичк.

Из продукци арахецара даькъе Приволжски экономически районе доккха дакъа дIалоац Башкирски АССР-а. Иштта республике дика дегIаена я йига промышленность. ХIара шера 15 миллион чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш хьаду цига, уж дукха дукхагIа да экономически района кхыча областашка арахецарел. ХIара шера арахец цига шиъ-ах миллион тIехьнахьа дувхаду пазата барзкъаш. Башкире шера арахец 7 миллион гаргга пар кога гIирс. Экономически районе телата кога гIирс арахецара даькъе Пензенски областал мара тIехьаюсаш яц Башкирски АССР.

Республике дукха лаьтта хиларцен дегIабена юрта боахам хиларцен дувзаденна цига йоккха моттиг дIалоац дулха-шурий промышленносто. ХIара шера бIаь эзар тонн дулх, 20 эзар тонн дулхдаьтта доаккх, 80 миллион совгIа условни банка консерваш арахец. Из хул Приволжски экономически районе цу тайпара ерриге арахецача продукцех 17—18 процент.

Башкирски АССР духхьала йоккха промышленни центр хинна ца Iеш, вай мехка йоккха юртбоахама район а я. Дерригa республикера лаьтташ 8,3 миллион гектар я. Башкирски АССР-ра лаьтташ дукха кIезигагIа дац Саратовски иштта Волгоградски областашка дарел. Массе тайпа культураш дIаювш дола лаьтташ республике 4,6 миллион гектар я, цу даькъе ялата культураш дIаювш яраш кхо миллион совгIа гектар я, цох кIа дIадувш дар цаI-ах миллион совгIа гектар а йолаш. Дуккха лаьтташка дIаюв техчически культураш, шекара свеклаш, генараш.

Республика колхозашка, совхозашка, кхыча боахамашка хIара шера дIаювш йола коартолаш 160 эзар гектарагeн баьцалдараш 15 эзар гектараген кхаьчад.

Вай мехка ялата йоккха район я Башкирски АССР. цига шера валови чуэцаш дола ялат 5 миллион тоннага кхоач. цох доккха дакъа паччахьалкхенга дохк, шера республике чуэцаш йола коартолаш 2—3 миллион тоннага кхоач.

Республика юрта боахама лоархIамера дакъа лоархIаш ба хьайбай боахам. Республика массе тайпара боахамашка да ши миллион совгIа доахам, цу даькъе 800 эзар етт. 1,1 миллион хьакха. 3 миллион совгIа жа, 5 миллион гаргга коа тIара оалхазараш.

Республикера хьайбай боахам дегIабена хиларца дувзаденна хIара шера 250 эзар тонн дулх доаккх, 1,6 миллион тонн шура йоаккх, 900 миллион фуаш хьагулау, 7,4 эзар тонн тха доаккх.

Республика городашкен юрташкен дукха хьалъеш я кертa гIишлош. ХIара шера гIишлош хьалъеча дIайоккийта капитальни вложенеш цаI-ах миллиард сома маьха я. ГIишлош хьалъеча дукха балхаш деш хиларах хIара шера цаI-ах миллион квадратни метр чаха чубаха цIенош хьалду. Республике Iалаьмата сиха дегIаух торговли, жилищно-коммунальни боахам, бахача наха бытови гIулакх делга.

Къахьегамхошта гIулакх деш 11 эзар гаргга рознични торговле предприяти я республике, юкъарча кхачан кхо эзар совгIа предприяти я, быта служба 2,6 эзар предприяти я. 80 миллион совгIа сома маьха бытови гIулакхаш ду шера бахача наха.

Республика къахьегамхоша доккхий къахьегама толамаш даьхад культурни дегIаахар даькъе а. Республикерча юкъера образовани луча школашка дешаш ва 800 эзар совгIа дешархо. Республике йолаш я 50 эзар студент дешаш вола ийс лаккхера дешара заведени, 70 эзар саг дешаш вола 67 юкъера лаьрххIа йола дешара заведени. Республикерча городашкен юрташкен бахача наха дIадеха культурни гIулакхаш деш кхо эзар гаргга клубни учреждени, кхо эзар совгIа киноустановка я.

ИттлагIча пятилеткагIа Башкирски АССР къахьегамхоша дерригa шоай къахьегама низаш тIадерзадаьд КПСС XXV съезда исторически решенеш толамца кхоьчашъяра, иттлагIча пятилетка план кхоачаши тIеххкоачаши яра, вай хьамсара Даьхе йIаьхагIен низ болашагIа хилийтара дизза дакъа а лоацаш а.

СТЕРЛЯДЬ ХИ ЧУ ЮХА ЧУБЕНАБ

Сарахьо Башкирерча КIайча хи йисте IокIалвваьлча, вIак бе а доаллаш лела чкъаьрий даха вена саг бIаргавайра сона. «Миштал гIулакх, лати на. «Миштал гIулакх, лати чкъаьра? — хаьттар аз. «Дика дац»,—жоп делар вокхо.— Июнь оалаш ма-дарра, чкъаьра латащ бац, вешта чкъаьрий-м долаш да укх чу. Кхыметтел стерлядь а ба». ЗIак хьокхаш волчо, гучох, шийтIеххьарча дешаех со ца тешилга хо а денна дIахо аьлар: «Аз. айса лаьцабар. дIахийцар аз... Из лаьцача мегийтац».

ХIара чкъаьрий лувцар шийтоламаш тIехдоахилга дезаш хиларах са а кхийна. дувцар бакъдий хьажа лаьрхIар аз. Стерлядь яхар боча чкъаьра ба, цIена хий деза цунна, цхьа бахьан а промышленни предприятешкара араухача цIалаца из бIехдича гаьнна дIабода из.

Уфе мехкдаьтта чакхдоахача предприятей бIарчча комплекс я. Цар шоашта эшача гIулакхашта дукха хий дIаувз КIайча хьарсам чура, тIаккха юха чуухийт цар из. цхьабакъда цIен а дий мара ахийтац. Цу заводий комплекс, сона ховчох, юкъара хий цIенду гIирсаш долаш яр. Цудухьа вахар со цига а.

— Стерлядь ях Iа? — ше хьатIахаьттар сога гонахье лораяра служба йоккхагIйолча инженера Мамлеева Кларас. — Нийса аьнна хиинал хьога. ХIаьта боацаш дуккха шераш даьнначул тIехьагIа из вайцига юха а гучабаьнна тукха ва яц. ХIанз укх сахьата кIезига ба из. Лувцийтац. 15 шу да аз укхаза болх бу. БIаргагой хьоаз шакIа санна цIена доагIа башха-хоза вай КIайдар? Цунца нийслургдолаш дукха хиш да мотташ яц со. ГIомара кIийле, дийхка хьу, тамашийна бовхьаш доля чхараш, чIожеш. босеш. цIена хий — из долла хIама тамашийна хоза цхьана товш да.

Уферча заводий комплекса гонахьара Iалам лорадеча служба тIахьожам лоаттабу хий цIендеча гIирсех хьахеттача еррига предприятей технологически производствашкара араухача хин дукхалан цIеналан, — йоахар дIахо Мамлеева Кларас. — Оттаяь нормаш толхаярах бехке бараш та тхо долча. белггала. гIод тох. Дежурнеша хIара Iуйрийна хоам бу. нормашта тIера яьнна предприятеш, производстваш, установкаш ювцаш.

Гонахьара Iалам лорадара цеха начальникаца Бовинов Николайца цхьана хьалтIадоал тхо хьалххагIе а механически обработка яь а даьнна предприятешкара арауха хиш чуухача емкостий блоке. Укхазара дика бIаргагу отстойникаша, аэротенкаша. тайп-тайпара диаметраш йолча трубопроводаша яьрда хин еррига Iаькъа.

— ДIахьажал, тхо долча хьачуухар мишта хий да, — хьагойт сога Бовинова.

Iалаьмате йоккхийча резервуарашка чопаш а беш «кхехкаш» латт мехкдаьтта хьаж йоагIа. мора чоп тIалатта Iаьржа коачал. Ерригача предприятешкара арауха хиш. Цул тIехьагIа коллектор чу гIолла юххьанцарча отстойникашка дохийт уж тIаккха цига механически обработка йиб йоал.

— ХIана дIайолалу тха хий цIендара эггара керттера этап — биологически, — яхаш дувц цеха начальника, цул тIехьагIа аэротенкашка (иштта оал из процесс хулача гIирсех) дIачухьех со цо. Мора чоп болча талгIешца деттала цу чу хий. Фо деттача станце сахьата эзараш кубометраш фо чакхдовах хих. Укхаза дегIаух вахара фо эшаш йола микрофлора. Хий цIенду биологически процесс — из да хицара мехкдаьтта продукташ микроорганизмашца дIаяхар.

Цул тIехьагIа шозлагIа отстойникашка доба хий, тIаккха еррига процесс юххье денз юха кердайоаккх Цу берригача балхага 20 сахьат совгIа ха йода.

«КIайча хин хьарсам чу дохийт» аьнна тIагIолла даь йоазув а долаш йолча гIувна чура цIендаь хий дахь сона. Шуша банка чу хийнар хьеIа. хьажах хIама доацаш коачал яр. Цу тIа пхьан хана мехкмагацар. Кулгех кхерзар аз. даьтта хиннад аьлча теша а тIаккха а яцар е хьаж а, е хьовнал а. Массазарча хьарсам чура дар сацпа хий дар.

— Тха декхар да, — йоахар Мамлеева Кларас, — вIалла хьарсам чу ахийта а дезаргдоацаш из предприятешка юхачуухийтаргдола гIулакх дар. вешта аьлча хьувззаш гобоахаш из делийтар. Из декхар да 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Керттерча лостамашка оттадаьр а. Хьувззаш гобоахаш хий делийтаргдола проект хIанзле а йолаш я, из оттаяьй Башгипронефтехим яхача институто.

ШоллагIча дийнахьа цу институте вахар со.

— Уферча мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически заводий ерригача комплекса генеральни проект оттаеш да тхо, — яхаш дувц хин канализаце дешашта керттера специалист йолча Ростовцева Нинас. — Предприятешта реконструкци яра плана тIа оттадаьд хьарсамашка юха чу ца а ухийташ хих гобоахийташ пайда эцилга. Еррига проект кхаь этапа йийкъай. Хьалхарча этапе юхалостаду мехкдаьттах цIендаь хий, шоллагIча этапе — гухах цIендаь хий, кхоалагIча этапе — химически бIехдаь хий. Юххьанца арадоагIа хий, вешта аьлча хьалхара этап, ерригача проблемах ах я. ИттлагIча пятилетке из этап чакхйоаккхаргья оаха. ХIанзле а хьалдеш латт мехкдаьтта доалла хий къаьсттача технологически схемагIа цIендергдола керда гIирсаш. 1980 шера денз заводашкара ши кIеж ухаргья: долче. хьалъе еза чугIолла хий деларгдола водоводаш, Iанарца тухаш дIадоахв установкаш. Химически бIехдаь хий цIендар — реконструкце кхоалагIа аргIа — чоалханегIен безагIча маьхен да. Из вIаштIехьдаьлча хьувззаш гобоахийташ хих пайда эцара цикл яь даргда тхо

ИйслагIча пятилетка шерашка Башкире дукха болх баьб аратувса бIеха хий кIезигдара а хий дикагIа цIендара а. Заводашкара мощносташ алсамъювл, хIаьта хьарсам чу ухийта бIеха хий кIезиглу. Цо, эггара хьалха. хьахьокх. лоархIамегIара проблема къоастаяра — гонахьара Iалам лорадара гIулакх укхаза цIенхашта дIадоладаь хилар.

Альфред БУЛАТОВ,
АПН корреспондент.

Эшашдар Iалашдеш

Вай республикерча итташ йолча промышленни предприятей коллективаща айхха бувзамаш лоаттаду Башкирерча промышлени предприятешца. Къаьстта гаргa я Башкирски АССР «Грознефть» объединене базови предприяти лоархIаш йолча Грозненски ремонтно-механически завода коллективана. ХIара шера дукха заказаш кхоач вай заводе Башкирски мехкдаьттахошкара. Ремонтно-механически завода болхлоша царна кийчъю мехкдаьтта насосашта чIоагIа эшаша йола клапанаш. поршенеш, штокаш, кхыйола запасни оатхалаш.

Шоай аргIагIа башкирцаша а новкъостал ду Грозненски ремонтно-механически завода коллективана. Буровой оборудованена эшаш дола хьамча хьадара «ПМ-15» яха компонент хьаккхуьйт цар Грознерча заводана. Уж экономически бувзамаш шергара шерга чIоагIлуш латт.

* * *

Башкирски АССР нагахьа город е промышленни предприяти яц Грозненски «Электроприбор» заводе арахецаш йола тайп-тайпара продукци дIа ца кхоачаш, яхаш дувц Iалашон отделен сбыта отделен болхлоша. Укх тIеххьарча шерашка вежарашха йолча Башкирски республикерча къахьегамхоша чIоагIа хоатташи дика дIаэцаши я «Электроприбор» заводе арахеца электрографически аппараташ, царна лаьрхIа йола запасни оатхалаш. Цхьа шу дIадодац заводе кийчъяь иттех е кхы совгIа электрографически аппарат Башкире дIа ца кхоачаш, Цул совгIа хIара шера цу республике дIабохьийт заводе кийчбаь 30—35 эзар шарикови авторучка.

Электрографически аппараташ хьаяра эша тайп-тайпара шнураш Iалашду «Электроприбор» завода коллективана «Уфимкабель» яхача завода коллективо. Цу экономически бувзамаша торо хулийт «Электроприбор» заводе арахеца электрографически аппараташ дукхагIа хилийта.

* * *

Духхьала ГI. Ахриева цIерагIа йола Назрановски «Электроинструмент» яха завод бахьан долаш вай мехкарча дуккхача городашта, промышленни районашта дIаейзай Наьсаре. Цу завода марках йола продукци къаьстта дика йовзаши чIоагIа хоатташи я Башкирски АССР-е. ИттагIча пятилетка хьалхарча шера «Башкомплектсбыте» «Электроинструмент» заводера дIакхоачаргья 1660 тайп-тайпара электросверлильни машинка. 200 шлифовальни машинка.

КАЗАХСКИ ССР. Уральски области «Желаевское» яхача специализированни объединене доккхий толамаш даьхад бежан дулх даккхара. ДоагIача тайпара доакъар доахай чулоаттаду моттигаш, механизмаш делаяр бахьан долаш къахьегама овсарле лаккхьенай, продукцех шийх дIабода мах лохбеннаб. Боахаме чуоттадаь кхаьба тIаккхийттача дулха центнерга бодача маьхал шозза кIезигагIа мах дIабода объединене кхоабаш хилча.

Укх шера «Желаевское» яхача объединене паччахьалкхенна 7 эзарнел дукхагIа бежан лургда. Уж планаш кхоачашъяра вIаштIехьайккхай цIахкха ца хадаш доакъар лоаттадергдола конвейер. Из хьайолалургья кхаш тIара.

СУРТА ТIА: боамцара доакъар чуэцаш да.

Д. КАРАЧУНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАР IАЛАШДАРА— БЕРРИГА ТЕРКАМ

Геттара раьза болаш тIайцар тха района совхозий болхлоша цхьан шерал ах шерал тоъам хилла доакъар Iалашдергда вай, аьнна Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхоша республика берригача юрта боахама болхлошка даь кхайкарал. Из кхайкарал районе эггара хьалха хьаллаьцар «Минеральный» совхоза болхлоша. Хьайбашта тешаме доакъара база йоллара района къахьегамхой тIахьехаш кхайкарал дир цар а.

Дукха хало хьега йийзар тха района совхозий болхлой укх шера хьайбаш Iангара доахаш. Из нийсделар соакка йокъал а этта кхоачамболаш доакъар Iалашде карагI ца далар бахьан долаш. Тайп-тайпара доакъараш эшачох 30—50 процент Iалашде мара низ дIакхачанзар. хIаьта Iалашдаь концентрировани доакъар кхы а кIезигагIа дар.

Уж хала ханаш дага а лувцаш хьайбашта ма-могга дукхагIа доакъар Iалашдара из дерригa а Iаи замалахьа хьайбаш латтаргдолча моттигашка хьатIадара беррига шоай текам тIабахийта къахьегаш ба хIанз.

Укх шера халкъа боахама планагIа 36 эзар тонн гIожа доакъар, цунах 17 эзар тонн йол, 57 эзар тонн силос Iалашъе езаш ба тха района юрта боахама къахьегамхой.

Юрта боахама управленен совхозий специалисташен яьча расчеташа хьахьокх доакъар Iалашдара хьалхашка латта декхараш кхоачашдара района къахьегамхой дукха торонаш йолга. Хаоттама хьалаш дика хилар бахьан долаш, хIаьта кхаш леладераша доакъара культураша ший ханнахьа йоагIа йоакхо яь хилар бахьан долаш дика тIаьннай дIайийна хинна а эри тIаювлаш йола а буц.

Района совхозашка я 6981 гектара тIа эрий буц тIаювла даьгIенаш, 5300 гектара тIа дIайийнай дукхача шерашка тIаювла тайп-тайпара буц.

Цу даьгIенашкарен буц дIайийначa кхашкарен 7800 тонн совгIа йол Iалашъяй районе юрта боахама къахьегамхоша.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб йол Iалашъяра болх «Надтеречный», «Верхненаурский» совхозашка. Йол Iалашъяра планаш хIанзле тIехкхоачашъяьй цу боахамашка Дика лоархIабу шоай декхарех «Минеральный» совхоза доакъар Iалашдераш а.

Доакъар Iалашделга алсамдаккхара доккха новкъостал дир доакъар кийчдара чакхйоахаш хиннача субботникашеи воскресникашеи. Цу денош болх беш май беттен июнь беттен района къахьегамхоша Iалашйир эзар тонн йол.

Дукхача шерашка тIаювла баьцаш хьекхачул тIехьагIа уж сихагIа тIаялийтара лоархIаме да минеральни удобренешца подкормка а еш хий диллар. Из дика кхетаду района совхозашка. Цудухьа шозлагIа а кхоалагIа а чубена баьций хьувкъам планал совгIа хилар.

Хьалха хьокхаш къаьстта боккха хьувкъам чубера «Верхненаурский», «Минеральный» совхозашка — хIара гектара тагIра юкъера лаьрхIача 70—80 центнер.

Доакъар дукхагIа Iалашде доккха новкъостал дир механизировани отрядаша вIашагIйохкаро, Цу хьисапе болх беча наха дикагIа пайда эц доакъар ма-могга дукхагIа Iалашде йиш хулийтача торонех.

Цунца цхьана, еррига район хьайийчача доакъар Iалашдара темпаш хIанз а хила езачул лохагIа я. Къаьстта тIехьабуе доакъар Iалашдара планаш кхоачашъе «Гвардейский», «Горагорский», «Калаусский» совхозий къахьегамхой. Цийслу кхоачамбоацараш ма-могга сихагIа дIадаха хьажа беза цу боахамий кулгалхой.

ХIанз силос кийчъе болабеннай района совхозий болхлой. Из тайпа доакъар планал совгIа кийчдара беррига шоай теркам тIабахийта беза района юрта боахама къахьегамхоша.

И. ЮСУПОВ,
Надтеречни района юрта боахама управлене керттера зоотехник.

ХАРЦ ХОАМ—АНТИСОВЕТСКИ ПРОПАГАНДА ГЕРЗ

Тахан кхьиметтел марксизма-ленинизмана эггара чIоагIа духьала бараша а кхетаду, социалистически мехкий къахьегамхошта карагIдаьнна лоархIаме социально - экономически хIамаш дIадахара, цу мехкашка производства средствашта частни доалахье юхаоттаяра гуччахьа тIахьехам а беш цIенхаштта пропагандистски эффект хургхиларга догдаха йиш йоацилга. Из къаьстта дика хьахьокх, масала, «Франкфуртер Альгемайне» яхача малхбузенгермански газета ше интервью луш австрийски канцлера Б. Крайске даьча мукIарало. Крайске Малхбузе тIахьехар социализма мехкашка бахарех тахан «цхьаниена а социальни структураш юха а хувца ловргдоацилга» терхаллара. Дуккхача шерашка марксистска хьехам бар бахьан долаш, — йоахар цо, — коммунистически мехкий къонача ноахала дулхахи цIехи летай фабрикаш халкъо хьалъеш а я, цун доалахьа а я яха уйла. ГIанахьа дий а, дагадац цунна уж частни доалахьа хила тарлуш а хила езаш а ма йиш аьнна».

Уж дерригa хIамаш теркал а деш, буржуазни пропагандо бIарчча хьа а ийце, хьалхагIа санна гуччахьа гIожача методашца харцдаи хIанз социализмана карагIдаьннараш, тайптайпара «деформацеш» социализмана дIатIаеххкара наькъаца хьаккхайкаду, кулгалдара дакъа Коммунистически партега хулга демократеца тардала йиш да хилар. и кх. дI. Антикоммунизмо гIад а яхе ший байракхашта кIал увз социалистически мехкашка социально - экономически эргалонаштен общество политически вIашагIйоллара формаштен юкъера «бувзамаш каьдаз» яхаш фаьлгаш доаржаду аьттехьара реформисташи ревизионисташи.

«МоллагIча паргIатон» абстрактни, классии йоаца принципаш коза а еш, империалистически пропагандо догдоах политике, идеологе, искусстве, кхычахьа «хьай хьаштлар эла» «бокъонца» паргIата хургвола бокъо луш я яхача малхбузехьарча демократе совлений хьакъехьа дувнача демагогически хабаршца советски вах тувлабен уйла харцахьа лостаен шоай вIаштIехьдаларга. Цу тайпарча наькъаца социалистически общество баха моллагIа тайпа нах эгIазбига, уж шоайла вIашдухьалбаха, коммунистически партенен халкъан юкъе загал тоха гIерт из.

Антикоммунисташа увттаеча антисоветски спектаклашка юкъамоттигера ролаш ловзае хьаувттабу «диссиденташ» оалараш, «сагаь бокъоний гадоахараш хила» шоашкара шоашта бокъо еннай ала гIерташ бола массе тайпара дIахьдараш, чухьара эмигранташ. «Диссиденташ» хьалхеста а беш, буржуазни пропагандо лерхIар СССР-е цхьа фунаькхдаь политически «оппозици» я аьнна хетийталгеи цу цхьан ханна царех вай мехка антисоциалистически реакционни уйлаш йоаржаяра пайда эцилгеи да.

Ма-дарра аьлча, уж нах шоашта хьалхара беце, кхы цхьанна сага хьалхара бац, хIаьта цар леладер империализма эггара реакционегIа йола идеологи мукъара йоахилга деце, кхы хIама дац. КПСС XXV съезде композитора Хренникова Тихона ма-аллара, «из дерригa а — вай чухьара дегIаахара продукци яц, долча бесса аьлча, импортни продукт я».

Цудухьа хIама хургдоацар да моакхаз санна чIоагIача Коммунистически партеи советски халкъан цхьоагIонах йоалли моллагIа къорг лаха, буржуазиичунца нийсйича социалистически демократи тоалланза хиларах советски нах гешабе гIерташ буржуазни пропагандисташа леладер. Социалистически бокъонца йола халкъа демократи — къахьегамхошта кэрагIдьннача эггара лоархIамегIарча хIамаех цаI, социалистически паччахьалкхен низ дукхувла хьаст. «Буржуазни идеологаша, ревизионисташа, — аьннад Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезда трибунера, — къайлагIа цаIи гуччахьа кхьиари дувцаш кхайкаду вайцита демократи яц яхаш. Цар массе тайпара «хьехамаш» тIаккхухь вайна социализм «тоаяра», цунна демократизаци» яра. Бакъда, социализма йоакхо яц цар ер. Буржуазни порядкашта вай юха тIадига ловра царна, цудухьа вайна качйолла гIерт уж шоай буржуазни демократи, эксплуататорашта йола, халкъа хьалташта хийра йола демократи.

Дош доацар, пайдана доацар да хьувзадер. Советски наьха шоай я демократи — социалистически, из дегIайоалаяра шоай принципаш, шоай традицеш я».

ХIанз теорех меттел, дуккхача шерашка лелаяьча практиках а хов советски наха; бокъонца йола демократи социализм ца хилча хила йиш йоацаш мо мара, демократи хаддайза дегIаккхувлаш ца хилча социализм а яц хила йиш йолаш.

Социализма мехкашка сага бокъонаши паргIатонаши IотеIаю яхаш демагогически хабараш а дувцаш буржуазни пропагандо цхьа социалистически къамаш вокхарна духьалдахар духьа дагалаьца укх тIеххьарча хана тIа-тIа чIоагIагIа спекуляци делаю къаман. дегашца а къаьст-къаьстача наьха къамех йолча харц уйлашца а. Цунах гуш да антикоммунисташ дунен социалистически содружество вIашагIъяккха, пролетарски интернационализма идеяш социалистически мехкашкарча халкъий патриотизмана духьалъяккха гIерташ хилар.

Социалистически бакъдар харц хетийтара буржуазни пропагандо леладеча гIулакхех цаI да экономически а Iилматехнически хьисапага диллача а социализма сий доаде гIертилга. Цудухьа шоашта ховшшехьа а юхамаччахьа боах цар СССР-е социалистически экономика хьалъе йолаеча хана хийна боарам а кхыча мехкий интервенцехи граждански тIемахи чакхбьйна, адамий историе чухь эггара чIоагIагIа хIалаквеш хиннача дунен шоллагIча тIема керттера хало ший вIан тIа лайна Советски мохк дегIанха хьалда-исторически хьалаш а. Массанена а довзаш дола советски Iилманен техникален карагIдувлараш, вай экономика — Малхбузе мехкашка санна а йоацаш — тешшамен хаддайзен дегIаухаш хилар цхьаккха дича «теркал ца а деш», долла хIама гуччахьа доллашехьа а, из «эффективни яц», «технологически тIехьайнса я» ала гIерт буржуазни пропагандисташ, и кх. дI.

Ховш ма-дарра, иттащ шерашка из дош юхамаччахьа даккха гIерташ хьабоагIа капитализма апологеташ. Цхьабакъда укх тIеххьарча шерашка духхьал кхохкам хIаьдбарца дувзаденна — цу даькъе буржуазни пропаганда къаьстта чIоагIа тохаенна хилар гуш да. Малхбузехьарча кепайоазонаи радиосн шоай хур ду Советски Союз кхохкам кIаьдбара тIехьаяьннай малхбузехьарча кредиташи технологии эца «чIоагIа хьашт долаш» ше хилар бахьан долаш, цу наькъаца эшае дага я из ший «экономически халонаш» яха уйла дег чу йоссе гIерташ. СССР ше цхьан оагIорахьара Малхбузенца экономически бувзамаш леладе ловш я яхаш дувц политически идеологически даькъе СССР-о «халулга» массе тайпара дIадехараш «бакъдаь хьоаттадар» духьа.

Революци ялалехьара Росси экономически тIехьайнса хилар дIа а даьккха, ший Даьхе дунеи тIа эггара хьалха даттача индустриально дегIаьхкача державаех цаI а яь дIаоттаяьча советски халкъа гуш да цу тайпара хабараш корта боацаш хилар. Социалистически капиталистически мехкий торгово - экономически Iилма — техническии бувзамаш дегIадахкар вIаши гIойле йолаш да, хIаьта из, дагадоххарагIа аьлча, хьалхагIа а бакъдаьл, хIанз а ду буржуазни паччахьалкхений дукххача политически кулгалхошен доалерча гIозарий викалашен.

ХIаьта антисоветчикаш спекуляци елга дезаш болча къаьст-къаьстача халопехи кхоачамбоацарехи лаьца аьлча, цар хьакъехьа гуччахьен къаьгган аьннад КПСС ЦК-ас парте XXV съезда яьча Отчетни доклада тIа: «Бакъда из, хов вайна, проблемаш хIанз а еррига къоастаяь ца яьннилга. Воашта критика мел ераштачул дикагIа хов вайна воай кхоачамбоацараш мичад, бIаргагу халонаш. Вайна бIарга а гу, довза а довз вай общество дIахо дегIайоалаяргеи эргаяьккха тоаярген вуташ дола наькъаш».

Буржуазни идеологаша къаьстта догдоахийла ю «вахара малхбузехьара образ» оалаш йолчоа пропаганда яра. Цу даькъаца бувзабена йола «советологаш» хоадамбеш йолча факторга — доалерча общественни отношенешка дилача вIаши нийсде лоархIабац капитализмерен социализмерен сага хьал, алхха вахара образа потребительски бустамаш да уж вайна хачдахка гIертараш. Шоашта ховшше а вIаши тIагIолларча критерешка хьежжа вIаши нийсъю цар ши система: автомобилаш, телевизораш, барзкъаш дутта машинаш дукхагIа хиларга, малхбузехьарча мехкашка бахача наха белгаларча группа мара пайда эца йиш йоацача гIулакхий боарамга хьежжа.

Цу тайпарча наькъаца уж гIерт, цхьан оагIорахьара, буржуазерча бакъдарий да велалургвоацача, баьдеча оагIошта тIера наьха уйла дIатувлае, капитализме «массанега а шортта рузкъа да» аьнна хетийта. Вокх оагIорахьара, цар лерхI социализмах йоахкача сийлахьча социальнии моральнии идеалашта меттел хьалхагIа кхьяраш, алхха потребительски «ценносташ» хьа а оттаяь, цул тIехьагIа советски наха, цу хьисапагIа ши общество вIаши нийс а яь, капитализм гIойленагIа хетийта.

Цунца дувзаденна белгалдаккха доагIа, сага вахара образ алхха потреблене боарам тIа, мел дале а цун доалахьарча материальни рузкъан тIа кхоачамбаь соцаш ца хилар. ХIанзарча социализмага эггара чIоагIагIа дегIаенача капитализмачул дукхагIа тахан а тIехьа долалургда, тела а тел къахьегамхошта массе тайпара материальнии духовнии рузкъаш, бокъонца паргIатачен массе оагIорахьара дегIаваначен сага луш йола, массе тайпара социальни торонаши перспективаши. Социализмо дIаккхайкаярал совгIа, тешаме Iалаш а ю саг ший хила ма-доагIара сий а долаш вахара хиланза яргIоаца керттера бокъонаш — эксплуатацех мукъа волаш къахьегара, дешара, къоаналла материальнe Iалашваь хилара, кхоанарча денах, ший берий кхоаненах бIубена хилара йола цун бокъо, хIаьта уж хIамаш цхьанна а капиталистически мехка доацаш ма дий.

Советски наьха хьал-торо тIа-тIа дукхагIа лакхлу, хIана аьлча из да социализме общественни производства лерхIар. КПСС экономически политико керттера дерхIар. Цудухьа ворхI лоам тIехьашка яц бахача наьха хIара сага сих лоархIаш продукци хьайрен цунах пайда эцарен боарамга диллача социализм эггара чIоагIагIа дегIадаьхкача капиталистически мехкел тIехьяргйола ха.

Юрий САМПОВ,
(АПН).

Доазол дехьара

Калейдоскоп

ГУДЗОНА IАЬРЖА ХИЙ

Ший Iаьржа хий а ийца са кора кIал гIолла хьийда дода Гудзон, аьшка бесара да хий. ДIа берда йисте ваьлча — керда фо мухха а дац хи тIара хьаькхеташ, из цхьа хьаж еттал луш да. 1965 шера Нью-Йорк яхача штата губернатор хиннача Нельсон Рокфеллера цу хана а тIехьа аьннад, 1970 шера лувча мегаргволаш хургда Гудзон. Белам бар... 1970 шера губернатора хийцар ше хьалхагIа аьннар; 1975 шера лувчаргда вай! Юха а белами... гIайгIеи, цхьатарра кхаьчар массанега а. Гудзона чура хий дикка телхад. 1969 шерарчул 15 процент бIехагIа да аьнна хет специалисташта хIанз цу хьарсам чура хий.

Нью - Йорко хIара денна бийсанна цхьа миллиарди ах миллиард литр гаргга цIенданза дола хий чуухийт Гудзона чу. Догдаха хьашт дац укх шера меттел, дIахо а касталашха цу чу лувча йиш хург ма йий аьнна.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью - Йорк.

ВОАТIАГАР ЮХАЕНАЙ

Цхьан хана уизарбоахар цар тропикашка ушал йолча районашка баха нах, цул тIехьагIа дукха хIама ца эшаш цIенда фу хоададир цар браканьераша, хIаьта хIанз дукхагIча даькъе «кара Iомаяь а йолаш» юхаух уж. ВоатIагарий питомникаш хьахиннай дуккхача тропически мехкашка. Масала, алхха цхьан Тайландерча Сам Ут Пракан яхача ферме 15 эзар я уж.

«Нью нейши» яхача сингапурски газето бе ча хоамагIа хIанз «воатIагараш юхайоланяра» шерра программа чакхйоакххаш латт Инде ООН-а повкъосталца. Проект керттерча лерхIарех цаI сенах латт яьлча, из латт, цу наггахьа мара ца нийслуча хьайбай фу ца хадийтарах. Бокъонца тохкамаш даьчул тIехьагIа специалисташта хетачох, «теплични» хьалашка яхара торонаш а во яц воатIагарий. Сеча воатIагаро 70-нега кхаччалца фуаш товс, хIаьта цар чура арайоал эзача ерригa а 90 грамм ца хула керда кIоригаш. Юххьанца къаьсттача Iамашка лелаю уж. Хьалхийна яьнначул тIехьагIа мара дIахецац уж кортамукъа — воатIагара цIока яккхар духьа зарахьа ухарех лаьрххIа лораеш йолча белгаларча зонашка. Программа ухарех лаьрххIа лораеш йолча белгаларча зонашка. Про грамма тIа оттадаьд Къилбаседен Инде, керттерча даькъе Малхбузен Бенгале, кхаь тайпара воатIагараш йоалаелга.

Ю. САВЕНКОВ.
АПН соб. корр.
Сингапур.

ЙIОВХАЛ А ЯЦ ТХЬОВРА ХИННАР...

Диккенса хапашка июль бутт юкъебахача хана Трафальгарски майдан кIийлен тIа котама фуаш датта йиш йолаш, селлара чIоагIа йIовхал оттар Лондоне, яхаш дувц. Укх шера уж хабараш бакъдий хьажа лаьрхIад «Дейли миррор» яхача газета корреспондента Джефф Самуэлса. Июль бетта дIайхача кIирандийнахьа цIи хезача майдан тIа а вена, кIийлен тIа котама фуъ Iо а дилла хьежаш ваьгIав из. «Экспериментатора» ше «Дейли миррора» оагIош тIа дувцачох, «тохкам бе йиллача хIаманна» юкхе вагIаш шин сахьатал кIезигагIа йоацаш ха яьккхай цо. Йолла хIама етта яьннай: «корреспондент, фу хул хьажа гулбенна нах», сов дукха адам гулдаларах корзатIбаьнна полицейскеш. ХIаьта, юххера а, фуъ дохадаьчул тIехьагIа, из бийда хиннад.

МаьржаI-кх, доккха садоах къанарча лондонцаша, укх шерара йокъал кодайой а, йIовхал-м тхьаовра хиннар яц...

А. ПРАВОВ.
(АПН).

ТIеххьарча шерашка СССР-ан ФРГ-нен юкъе дуккха торгово - экономически соглашенеш яьй, из бахьан долаш вIаши юкъерча товарооборота боарам лакхбеннаб.

СУРТА ТIА: Советски Союзера Гамбургски порте кхаьчай цу мехка чIоагIа лоархIаш йола «Лада» («Жигули») яха автомобилаш.

ТАСС фотохроника.

ПОРТУГАЛЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ЭРГАЛОНАШ

Социалистически парте викалаш, кхычарех тийша хIама доацараши военни нахи юкъебаха Партугале эггара хьалхара конституционни правительство Мариу Соареша вIашагIйоллара хьакъехьа дIахо шерра язду моттигерчеи ишта доазол дехьарчеи кепайоазоно. Ма-дарра аьлча, цар белгалдоах, из социалистически парте аьттехьарча ткъама викалех латташ хилар. Алхха аьрдехьарчар оагIув хьаллацар лоархI Антониу Кардозу юрта боахамеи чкъаьрий лувцарен министралла а хIаьта Марселу Курту къахьегама министралла а хьожаварах.

Кердача кабинете низаш цу тайпара дIатардалар, политически обозревателашта хетачох, аьттехьарча буржуазни партеша — халкъа-демократически (НДП) социал-демократически Центри (СДЦ) — Мариу Соареша даим давлени еш хиларах нийсденная. Цхьа партии мара йоацача правительствана мехка реконструкци яра планаш кхоачашъяра беррига партугальцаш оарцагIбоахалой тамаш я яхаш хьа а кхайкадеш, правительственни коалици вIашагIйоллара е шоашца «классически парламентски союз» яра тIахьех социалисташ НДП-еси СДЦ-еси. Республика Ассамблее кIезигагIа йола социалистически парти, нагахьа санна цу буржуазни партешта юкъе союз вIашагIъелла болх хуле, эша тарлу. Иштта моттиг нийсъелча, мохк демократически дегIабара цIенхаштта кхерам тIабоссаргбар, хIана аьлча реакци, ший ма хулла, Португалех аьттехьара диктатура хьоарчае гIортаргьяр.

Кердача правительствацара португальски промышленноста конфедераце позици хувцаялар унахцIена йоацаш белгало хет, белгалдоакх «Диариу ди Лижбоа» яхача лиссабонски газето», мехка демократически гIозараштa. Укх тIеххьарча ханналца из конфедераци хоадам боллаш духьала яр цхьан партех латта социалистий кабинет вIашагIйоллара, цо дIадехар чуина юкъе НДП-ен СДЦ-ен викалаша дакъа лоацилга. Цхьабакъда хIанз цо хьакхайкадаьд ше правительствах тешам болара тIехьа хилар. Промышленникаша шоай тактика цу тайпара хувцар, «Диариу ди Лижбоана» хетачох, царна енна хинна гIойленаш бахьан долаш да.

Белггала, премьер-министра эггара хьалха наха хьалхашка даьча къамаьло а бахьан даькккхар цу тайпара уйлаш лег чу йоссара. Революцена керттера карагIдаьннараш юхаластаргдоацаш хилар хьа а хайта, Мариу Соареша цу цхьан ханна хьакхайкадир, частни сектора доалахьарча кердача предприятешта правительства национализаци ергйоацилга. Предприятешкарча болхлой тIахьожамах лаьца ше дувцаш, цо, ма-дарра аьлча, белгалдаьккхар, «къахьегама хьакъехьара законаш» «белггалара тIехъяьха гарантеш къахьегамхой шоай хьашташта духьала ца ялийтар духьа» цхьадолча даькъе хувца дезаш хилар. Цу тайпара шоайла вIашдухьал дола хIамаш холу премьер-министра укх денношка хьакхайкаьча правительственни программа тIара а.

Цхьан кога тIа даьнна гIулакхаш толхаде гIертача реакцецара демократически низий къовсам чIоагIлуш латтача хьалашка дIадолалуш да Португале кердача правительства гIулакхаш. Цу хьалашка дукха халонаш эшае еза социалистий кабинета политически а социалистически - экономически а хьисапера. Хьабе болх боаца нах бебаш, инфляци, арахьарча торговле баланса дефицит лакхуш латт мехка. Цу халонашта кIалхарьялара е промышленностаца, е профсоюзашца дувца дезаргда правительства. Цхьабакъда моллагIча тайпара а къахьегамхой бокъонаши хьашташи IотоIаде гIортаро наьха санна готъергъяр кердача кабинета социальни база, хIаьта бухсоцача кхьчача, духьаленаш тIа-тIа дукхагIа а хьоаергъяр.

Керда кабинет вIашагIъеллачул тIехьагIа эттача хьала хьала ше мах беш, Португальски компарте Генеральни секретара Алваро Куньяла дукха ха йоацаш «Паис» яхача испански газета ше еннача интервью тIа хьакхайкадир, нагахьа санна мехкарча деррига демократически низий бaрт хуле мара демократи лораюларгйоацилга. Революцена карагIдаьннараш Iалашдара правительстве коммунисташа дакъа лоацилга хьашт долаш хинна ца Iеш, хиланза даргдоацаш а гIулакх да.

В. БАБКИН.
(АПН.

КЪОАБАЛБАНЗА БОЛА ШВЕЦЕ «ПАЧЧАХЬАШ»

Королевски казна ши миллион совгIа крон яхар укх шера июне Швеце паччахьа XVI Карл Густава саг йоалаешь. Из-м кхетадеш а да, нус паччахьа цIера тIа йоаккхаш оттадаь доккха той, керда вIашагIкхийттача маран сесаган тIадийха безача маьха барзкъаш, Европа дуккхача мехкашкара тIанха со аьннача бола беза хьаший. Стокгольмерча паччахьа дворецe оттадаь башха шу, юххера а, саг йоалаярах сакъерда Гаваe бахар — уж деррига хIамаш, кхетадеш ма-дарра, дукха яхча дахийта дезаш дар. ХIаьта бIарчча хьайцача паччахьа ков лeладарга правительства хIара шера 13 миллион крон хьожаю.

Цхьабакъда, цкъарча юхьига из йоккха цифра зIамига хет, нагахьа санна къоабалбанза болча, Швеце «паччахьий» — финансово - промышленни олигархеи викалий хьалага хьежача.

Царна юкъе дикка белгалбоал мехка ерригача промышленноста кхоалагIча даькъа тIахьожам лоаттабу банкирий Валленбергий дезал. Иззаморг нийслургдац хетаргахьа, цхьанна а кхыча капиталистически паччахьалкхене. Стокгольмерча дуккхача цIеной хьалазшкахьарча оагIошца хьалийтта йоахкаш корайоагIаргья шоана Швеце а цун доазонел арахьа а шерра цIи хезача, АСЕА, «Сааб-Скания», «Электролюкс», «Л. М. Эриксон» яхараш санна йолча фирмай рекламни вывескаш. Уж ерригаш а — Валленбергий «импери». Цар влияни холу массе мeттe: Валленберг Якоба, Маркуса, Питера шоай доалахьара капитал 77 миллион крон я.

Издательски гIулакх деррига а хIана делладап аьнна шоай бе деллад Боньераша, форда гIулакх кемай даьй Брустремий карада, хIаьта цемента «паччахьа» Ветье ва. Керда йIаьхий хулача промышленни магнатий чотах Iовш латт миллионераш. Царех лархIа мегаргболаш ба, «Арбетар тиднинген-ню даг» яхача газето даьча лоархIамегIа, шоай доалахьара капитал пхе шера, 1970 шерагара 1975 шерага кхаччалца, 508 миллион крон дукхагIа хинна «Бейер-вест» яхача концерна дай! Концерна директора Андрес Валла цуница дувзадена йоах, предпринимателаш социальни бехктокхаме ба обществана хьалхашка.

«Оаха дика кхетабу тхоай социальни бехктокхам», — аьнна хьакхайкадаьд цо дукха ха йоацаш кепайоазон тIа. ХIаьта ма-дарра аьлча, цо бувцача «бехктокхамах» юххера а хиннар — укх тIеххьарча массехк бетта цо ше еннача указанегIа концерна ши предприяти дIакъовлари хIаьта болхлой цар коанаIарел арахьа бисари.

Кхоанарча денах дог тийша хила йиш йолаш бац шведски болхлой Мехка производствана тIа-тIа дукхагIа концентраци ярах банкротство хул «бизнеса кхуркхолго» чуэзача дуккхача кагийчен юкъерчеи предприятешта, низ болашагIа болча соперникашцара лира конкуренции къовсам ла а ца могаш. Алхха дIадахача цхьан шера официальни статистически даннеегIа, белгалъяьккхай мехча хинна йиъ эзар совгIа банкротство.

Рузкъах саг сонтавоалаш оамал яц Швеце. Улицашкара нагахьа корайоагIаргъяи тIехъяьнна хоза, йоккхий лимузинаш, городата гонахьш?рЫ наш, городашта гонахьа хьалъяь йоккхий башха-хоза виллаш яц, цар даьшкара хьал хьахайташ йола. Цхьабакъда цунца къайладохьалургдац Малхбузен дукхагIа дола капиталистически мехкаш а санна, Швеци шин полярни лагера йийкъа хилар, царех цхьанне чу — бахача нахах дуккха а дукхагIа бараш, хIаьта вокхан чу — цхьа зIамига мара йоаца промышленникийи финансистийи-мехка къаобалбанза болча «паччахьий» гурматилг а йолаш.

Н. ВУКОЛОВ,
ТАСС корреспондент.
Стокгольм.

МАССАНЕНА ХУЛАШ ДОЛЧА ЛАЗАРАХ ХИННАЧА ИНВАЛИДА ТЕЛА ПЕНСИ

Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои чIоагIагIа йоакхо юкъоналла е лазар кхийтта (массанена хулаш дола е профессиональни) къахьегалургдоацаш бисача наьха.

СССР Лакхехьарча Совето законаш арадаьхад 1956 шера 14 июле «Паччахьалкхен пенсей хьакъехьа», 1964 шера 15 июле «Колхозий членашта телача пенсейи пособейи хьакъехьа».

ТIемен къахьегамен инвалидаш а хIаьта иштта кхоабар воацаш биса дезал а пенсешца Iалашбара гIулакх дIахо тоадар духьа ССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1973 шера 21 ноябре Указ арадаьккхар «Инвалидаштеи кхоабар воацаш бисача дезалаштеи телача пенсей боарамаш дIахо лакхдара хьакъехьа». Цу Указо дикка лакхдаьд цамогаш хиларах, цу даькъе массанена хулаш долча лазарех цамогаш хиларах а, инвалидаш хиннача болхлоштеи гIуллакхерча нахаи.

Паччахьалкхен пенсеш хьежадарен дIателарен порядках хьакъехьарча Положене 24, 25, 26 пунктошка хьежжа инвалида телаш дола пенсеш хьежаду нагахьа санна кхы цIаккха а е йIаьххача хана болх буларгбоацача саг аьннавале. Къахьегалургдоацача баьнна инвалидаш кхаь группана бекъалу. Инвалид хилара бахьанаши хан лорий-къахьегама экспертни комиссеш (ВТЭКо) къоастаю. Инвалид хинна ха къоастаюларгйоацаш яле, из ди лоархI инвалидность оттаяь ди.

Паччахьалкхен пенсеш хьежадарен теларен порядках йолча Положене 29 пунктага а колхозий членашта пенсеш хьежадарен телареи порядках йолча Положене 19 пунктага а хьежжа массанена хулача лазарах инвалидаш хиннача болхлошта, гIулакхерча наха, колхозхошта пенсеш хьежаду пенси деха водача хана еррал болх баь стаж яле: 20 шерагара 23 шерага кхаччалца ха яьннараша — 2 шера, 23—26 шу даьннараша — 3 шера, 26—31 шу даьннараша — 5 шера, 31—36 шу даьннараша — 7 шера, 36—41 шу даьннараша—10 шера, 41—46 шу даьннараша — 12 шера, 46—51 шу даьннараша — 14 шера, 51—56 шу даьннараша — 16 шера, 56—60 шу даьннараша — 18 шера, 61 шу а кхы дукхагIа а ха яьннараша — 20 шера.

Массанена хулача лазарах 20 шу дала лехьа инвалидаш хиннача болхлоштен гIулакхерча нахан пенсеш хьежаду: нагахьа санна болх беча хана е из сацийтачул тIехьагIа — балха стажага ца хьожаш; нагахьа санна балха вахале инвалид хиннавале — цхьан шерал кIезигагIа боацаш болх баь стаж яле.

Балха бахалехьа массанех кхеташ дола лазар а кхийтта инвалидаш хиначен 20 шу даьнначул тIехьагIа пенси деха бахачен болхлоштен гIулакхерча нахан пенси дала бокъо я, нагахьа санна пенси дехача дийнахьа ханага диллача хила йоагIаш йола балха стаж цар яле. Нагахьа санна инвалидность оттаяьча деннеи пенси деха вахача деннеи юкъе цхьан шерал дукхагIа ха еннаеце, инвалидность оттвеча хана хиннача шийнага хьежжа къоастаю балха стаж.

Лакхерчен юкъерча специальни дешара заведенешка, училищашка, школашка, кадраш кийчъеча курсашка деша багIарашта, дешара заведене, курсашка, аспирантуре е ординатуре деша бахале болх ца баьча аспиранташтеи клинически ординаторашеи массанех кхеташ дола лазар а кхийтта инвалид хиларах тела пенси хьожаду, нагахьа санна дешархо, аспирант е клинически ординатор паччахьалкхен пенсеш хьежадарен теларен порядках йолча Положене 29 пункта тIа белгалъяьча кхашка дешаш хиннавале.

Положене 38 пунктага хьежжа массанех кхеташ дола лазар кхийтта инвалидаш хиннача болхлоштен гIулакхерча нахан пенсеш хьожаду укх боараме: I-чу группа инвалидашта — къоаналла царна дагIаргхургдолча пенсе ахчах 100 процент, 2-ча группа инвалидашта — 90 процент, 3-ча группа инвалидашта — бетта 40 сомага кхаччалца долча алапех 45 проценти цул совгIа, вокх юхедисача алапех 10 проценти.

Пенсей эггара зIамагIа дола боарамаш: массанена хулача лазарех хиннача I-ча группа инвалида — бетта 70 сом, II-ча группа — 45, III-ча группа — 21 сом.

Пенсий эггара лакхагIа дола боарамаш: I-чеи II-чеи группана бетта 120 сом, III-ча группана — 60 сом.

Массанена хулаш долча лазарех инвалидаш хиннача колхозий членашта — I-чен II-чен группа инвалидашта а болхлоштен гIулакхерча нахан хьежадеча тайпарен боарамен хьежаду пенсеш, колхозий членашта — массанена хулаш долча лазарех хиннача III-ча группа инвалидашта пенси хьежадеш ца хилар а хIаьта иштта I группа инвалидашта телача пенсе эггара зIамигагIа бола боарам — бетта 30 сом, II-ча группа инвалидашта — 20 сом хилар а мара кхы бебашха доацаш.

Массанена хулача лазарех инвалидаш хиннача болхлоштен гIулакхерча нахан пенсеш хьожадеча хана укх боараме ахчаш IотIалетт (эггара лакхагIча боарамера пенсеш оттадеш хилча): I-чен II-чен группай инвалидашта халданза 10 шерагара 15 шерага кхаччалца болх баь стаж хилча — пенсех 10 процент, 15 шерал тIех хилча — пенсех 15 процент; болх беш боацача инвалидашта (моллагIча группа инвалид вале а), шоай иждивене болх буларгбоаца дезалхой бале: болх буларгбоацаш цхьа дезалхо хилча — пенсех 10 процент, болх буларгбоацаш шиъ а кхы дукхагIа а дезалхой хилча — пенсех 15 процент; I-ча группа инвалидашта (инвалид хилара бахьанаш моллагIаш дале а) царна гIулакх дарах — пенсех 15 процент.

Массанена хулача лазарех хиннача I-ча группа инвалидашта совнагIа IотIалетташ дола ахча деррига а лаьохIача пенсех 30 процентал тIехдала йиш яц.

Инвалид хиларах пенси эца бокъо йолаш волча инвалидага шийна пенси деха йиш я болх беш (деш) волча хана а болх (деш) битачул е эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавенначул тIехьагIа мичча хана а, цхьаккха тайпа хоадаь ха ца а оттаеш. Инвалидаш болча 60 шерал тIех ха яьннача мaIача нахан 55 шерал тIех ха яьннача кхалнахан дунеи тIа цар мел йоаккхаргйолча хана хьожаду пенсеш. Цу инвалидашта пенси хувца йиш яц цар шоаш заявлени язйича мара. Вокх инвалидашта пенси хьожаду болх буларгбоацаш цар мел йоаккхача хана. Цар пенсеш хувцара хапаш белгалъю лорий-къахьегама экспертни комиссей хьакъехьарча Положене.

И. ЗАХАРКИН,
Нохч-ГIалгIай АССР юстице Министерства консультант.

Конго Халкъа Республика. Атлантически океана йистера порт Пуэнт-Нуар мехка йоккхагIъярех промышленни центр чкъаьрий лувцараш дукха болаш я. Уж вIашагI а кхийтта кооперативаш яьй укхаза хIанз, хIаьта паччахьалкхено новкъостал а ду царна.

СУРТА ТIА: дукха чкъаьрий а лийца цIабаьхкараш.

Е. КОРШУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Грозне толамца гастролеш еш я Саратовски оперетта театр. Грозненцаша лакха мах бу художественни декхараш дика кхоачашдеча театра творчески коллектива. Театра репертуар тайп-тайпара я.

Эстетически духовнии салоIам хинна тIайицар грозненцаша Саратовски театро хьекха «Цу хана Севилье» яха М. Самойлова музыкальни комеди. Оттаяьр — режиссер Б. М. Бруштейн дирижер — Н. Г. Янин.

СУРТА ТIА: «Цу хана Севилье «яхача спектакла тIара сцена. Аьрдехьара аьттехьа: Дон Оттавио — А. Гусев, Дон Жуан — Л. Евстратова, Командор — В. Мироненко.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

АТОМНИ КЪЕМАТА ТЕШ

1945 шера августа Хиросиме хиннача атомни къемата йист хулаш воаца теш кораваьв гIишлонхошта города цхьан районе. Из теш я 700 метр мара гаьна боацаш эккхам хинна чухаьрца склада здани.

ТIом чаккхбаьнначу тIехьагIарча хана Хиросима цу районе хьалъэттад Iалаьмате дукха цIеноц - времянкаш. 60-гIа шераш юкъеккхьачача хана а тIехьа гонахьарча кварталашка бахача наха уж горинаш дIадоахилга хьадийхад муниципалитетагара. Цхьабакъда моттигерча Iаьдалаша укх шера бIаьстан юкъе кхаччалца, юххера а, балхаш дIадоладалцца тIехьадаьхад из дош. Дукха ха ялалехьа массанена а йицъенна дIаьынна хиннача склада кирпишкий зданена тIакхаьчаб гIишлонхой.

Цул хьалхагIа хеташ дар Хиросиме американски атомни бомба иккхачул тIехьагIа торгово - промышленни палата здани мара бIарчча йисаяц аьнна. Ахаш деха цун гIовнаш хIанз а дагIа хиросимски Машара Парке лаккха урагIдаха. Японе машар безача низаша долла хIама даьд атомни къемата символ санна из здани латтийтара.

ХIанз японски машара тIехьарчарна юкъе болам баьржаб исторически памятник санна склада здани а хIанз ше йолча тайпара юхейитара тIехьа. Эзараш японцаша хьаллоацача болама керте эттав 1945 шера августа атомни къемата юкъе гаргара нах байна виса Каору Катаяма. Дукха ха йоацаш Токио хинна атомни водородни бомбо боабаьрий японски совета юкъара собрани Iаьдалашка кхайкай склада зданех Хиросима къемата памятник дара уж тIахьехаш.

О. ГОГУНОВ,
ТАСС корреспондент.
Токио.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 август
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 10.15 — Кинокомеди — экране. «Аьттув боала дежицльмецаш» яха художественни фильм. 14.05 — Документальни фильмай программа. 14.35 — Iалам довзаш да тхо. 15.00 — В. Шишкова творчество. 15.40 — Шахматни школа Ахкаи цикл. Передача 8-гIа. 16.10 — Советски композиторий иллеш. Вильнюсера передача. 16.40 — Дош да Iилманхочоа. Къамаьл ду академика Н. Г. Андреева. 16.55 — Берашта «Ловзар» яха фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Сакъердаме иллеш». 18.30—Iилма — тахан. 19.00 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт. 19.25 — «Денала» полевой почта. 19.55 — Телевизионни дукха серешиа йолча художественни фильма Премьера «ТIехье». I-ра сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Театрах дола дувцараш. Передача дIахьу Н. А. Абалкина. Из чакхъьлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.00 — Кинопрограмма. 18.30 — «Горгали» (нохчий меттала). 19.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.20 — Хьехамаш. вахар. Йоккхача АтагIарча юрта Совета председатела А. М. Абдурзукова къамаьл (нохчий меттала). 19.35 — «Заманхо». Кагирхошта йола гIалгIай меттала передача. 20.05 — «Шоана, бераш». 20.15 — 510 эзар тонн ялат даккхара. КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора С. Б. Берсанукаева беседа (нохчий меттала). 20.30 — Документальни фильмай кинозал.

20 август.
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — «Говза кулгаш». 10.00 — Художественни фильм «ТIехье» 1-сери. 11.05 — Балета артистий концерт. 14.10 — Iилман - популярни фильм «Позитрона портрет». 15.00 — В. Казина поэзя. 15.40 — «эрсий мотт». 16.25 — «Москвал москвичашв». 16.55 — Берашта. «Ловраш дIаязбала йиш йолаш ба» яха фильм. 18.00 —Кердадараш. 18.15 — Мультипликационни фильм. 18.30 — КIирал панорама. 19.00 — Москверча концертни залашка гIолла. Обозрени. 19.55 — Телевизионни дуккха сереш йолча «ТIехье» яхача художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Артлото». Эстрадни программа. 22.25 — Боккхийчарна долча мультипликационни фильмай программа. Из чакхдаьлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.00 — Кинопрограмма. 18.30 — «Болхлой смена» (нохчий меттала). 19.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла» Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.20— Атеистически тематIа. «Къовсам лоаттабе хIаравар бахьан долаш». Профтехобразоване Нохч - ГIалгIай управлене инспектора В. Сайлаева выступлени (нохчий меттала). 19.35 — «Шоана, бераш». 19.40 — «Отпускай ха». Къахьегамхой салоIама — профсоюза терко. 20.10 — Киножурнал. 20.20 — Доккъар кийчдара — сухал а дикал а. 20.30 — Телехьажархочо хетт кхитика ю, хьехар ду. Выпуск — 46.

РАДИО

19 август

6.30 — ХьажкIаш чуэца техника кийчъяр тохкаш да. Урус-Мартановски района «Горец» совхозера передача (гIалгIай меттала). 6.45—Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» обзор. 7.28—«Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Безама ашараш (гIалгIай меттала). 8.40 — Общественни порядок лораеш (эрсий меттала). 9.15 — РСФСР автономни республикай денош. Башкиреcарча доттагIала бувзамех йола передача (гIалгIай меттала). 9.30 — Ашараш (эрсий меттала). 9.45 — ХIара балха денна — дикаль Знак. «Дукхачун а кIезигачун а кхом бе» (гIалгIай меттала). 16.00 — Башкирски ашараш (эрсий меттала). 16.15 — Парторганизаце хьинар дола зденьяш. Беседа (гIалгIай меттала). 16.30 — ГидрогIишлошъярхой — ялат хьувкъадераштa. Лаьттанна мелиораци ярах парте а правительства а соцама жоп луш (эрсий меттала). 16.45 — Кубанцаша дIадоладаьчунах йодча яхье хьалха латташ (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

20 август

6.30 — Шалински района свеклаш йийнача кхашка (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 —Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 —«Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Концерт. «Шоана иллеш доах Дагаев Валида» (нохчий меттала). 8.50 — Технически радиовестник (эрсий метала). 9.15 — С. Аушева дувцар «Ялаташ кхухьача наькъех» (гIалгIай меттала). 9.35 — Комсаш лелаерхочун радиошкола «Бурунный» совхозера передача. (эрсий меттала). 9.45 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.00 — Яхь шерра дIайовзийта «Грозненский» совхозера передача (нохчий меттала). 16.15 — Радиожурнал «Атеист» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла хувцалуш морхаш а йолаш йоачан а йоацаш Къулбехьен-Малхбоалехьара секунде 3—7 метр сиха мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике гIолла 27—32 градуси Грозне — 29—31 градуси йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр сиха мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13—18 градуси дийнахьа 25—31 градуси йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 605.